

TANÁCSADÓ
A CSENDŐR
MAGÁN ÉLETÉHEZ.

TANÁCSADÓ A CSENDŐR
MAGÁN ÉLETÉHEZ.

HAVRANEK JÁNOS
ŐRNAGY.

SZÉKESFEHÉRVÁR.
NYOMATOTT: CSITÁRY G. JENŐ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN. 1927.

J. Kovács Samu
gyermekorvos
Bevezetés.

Kiadását a B. M. 1926. évi október hó 21-én kelt
214.495/Vl. e. sz. rendeletével engedélyezte.

Minden jog fenntartva.

Ezen kicsiny könyv, amint igénytelen címe is mutatja, olyan emberek számára íródott, akiktől a mostoha sors gyermekkorukban megtagadta a szülők mindenre kiterjedő gondoskodását s akik a „jó modor” és „jó ízlés” elemi szabályainak ismerete nélkül kerültek ki az élet forgatagába.

A tárgy maga igen kényes, sőt egyben hálátlan is, mert küzdelmet jelent ama általános és meglehetősen kényelmes felfogással szemben, amely azt tartja, hogy emberi műveltségnek, a jó modornak, a jól-neveltségnek, már a gyermekszobából kell elindulni, mert annak utólagos, — főként könyvből való — pótlása, csak hiábavaló erőlködés.

Ellentétben eme rideg felfogással, e könyv szerény írója szerint a társadalmi

szabályokban teljesen járatlan ember, ~~olyan~~ mint a féllábú béna. Mankó nélkül egyik sem tud egy lépést sem tenni.

Azonban adjanak csak egy valamire-való műlábat a béna ember alá, az, ha kellő kitartása, akarateroje és ügyessége van, — rövidesen feltűnés nélkül és eléggé simán fog járni.

Ez a járás ugyan tökéletes sohasem lesz, mint ahogy a jó modort sem lehet tökéletesen csupán könyvből megtanulni, mégis ki merné határozottan tagadni, hogy a műláb a bénának teljesen felesleges eszköz a türhető járás eléréséhez.

Nincs olyan illeten, mely a társadalmi élet minden helyzetében való viselkedést pontosan szabályozná, mert ehhez egy bizonyos érzék is kell, s mert az illeten időnként maga is változik. E szűkre szabott keretben annál kevésbbé lehetett kitérni tehát másra is, mint ami szorosan azokat érdekli, akik számára e könyv íródott.

S ha a csendőr legénység az itt vázolt irányelvek segítségével el tud jutni az általános társadalmi műveltség megkívánható

fokára, akkor a mű elérte célját s megírása talán nem volt — és tanulmányozása nem lesz, egészen hiábavaló.

Forrás munkáim voltak :

„Az uri ember” Szabó Géza Andor.

„Az altiszt magatartása szolgálaton kívül.” „A m. kir. várpalotai honvéd csapatgyakorlótér parancsnokság.”

A munka megírásánál messzemenő támogatásban részesültem Herold Gy. Béla nyugállományu csendőr alezredes mélyen tisztelt barátomtól, kinek ezuton is leghálásabb köszönetemet nyilvánítom.

Székesfehérvár, 1927. évi január hó.

A SZERZŐ.

2. Testápolás.

A test állandó ápolása az egészség fenntartására, de az illem szempontjából is feltétlenül szükséges.

Minden testi munkától, — nyári időben még a legkisebb sétától is, — a test felhevül, megizzad s a levegőben úszó portól ellepve, piszkos lesz. A tisztátalan test szaga pedig visszataszító.

Leginkább a fej, a nyak és a kezek elhanyagolása tűnik fel, mert ezek a részek a legfedetlenebbek. Ezeknek és a lábaknak tisztántartása a testápolás legfontosabb része.

A haját (szakállt) rendszeres fésülés és kefézés, a hosszabb bajuszt ezenkívül kikötés által kell rendben tartani. Túl hosszú, úgynevezett „művészörényt“, vagy feltűnően mesterkélt hajvisetlet, jó izlésű ember nem hord.

A száját vízzel való öblítéssel, a fogakat pedig különösen reggel fogkefével való alapos tisztogatással kell rendben tartani. A fogászat mai állása mellett rossz, vagy romlásnak induló fogat, már a kisebb művelt-

1. Külső megjelenés.

Az embert csupán külső megjelenése és fellépése után alaposan megítélni és értékelni nem lehet. Az emberek nagy része még sem a belső értéket kutatja, hiszen erre többnyire nincs is alkalom, hanem rendszert az első pillanatban külsőségek után ítél.

Az egy pillantással megbírálnak testtartás, ruházat, hajvisetlet, hanghordozás, mozgás, — szóval az úgynevezett „külső máz“ az, amelyből az első benyomás előnyös, vagy előnytelen volta kialakul.

Aki ezeket tudja s a társadalomban élve azt óhajtja, hogy embertársai — még ismeretlenül is — jó véleményekkel legyenek róla, az a külső megjelenését soha sem fogja elhanyagolni.

Az előnyös külső megjelenés első lépése a test ápolása és a ruházat tisztántartása.

ségű emberek sem türnek meg szájukban. A rossz fogakat tehát kezeltetni kell. Nagyön ajánlatos évenként egyszer, még akkor is megvizsgáltatni fogorvossal a fogakat, ha azok nem is fájnak, mert evvel a baj még csirájában megelőzhető.

A nyak és a kéz szappannal való gyakori mosással kifogástalanul tisztán tartható. Erős, émelyítő illatu szappanok természetesen már másokra való tekintetből sem használhatók. A kéz napjában többször, de minden étkezés előtt feltétlenül meg kell mosni. Művelt ember kezén a körmöknek a nap bármely szakában tisztáknak kell lenni s ügyelni kell, hogy a körmök minden ujjon egyenletesen legyenek vágva. Sem túl hosszúak, sem túl rövidek ne legyenek. Aki hivatásánál fogva olykor keményebb kézimunkát (fegyvertisztogatás, kerti munka, stb.) is kénytelen végezni, amelynél a kezek természetesen fokozottabb mértékben piszkolódnak be, annál elkerülhetetlen egy erős kis kefe (körömkefe) rendszeres használata, amelynek segítségével meleg vízben szappannal a legelhanyagoltabb kéz is rendbe hozható.

A lábakat minden hosszabb vagy fárasztóbb menetelés után, de hetenként legalább kétszer meg kell mosni s a körmöket csak úgy mint a kézen rendszeresen le kell vágni. A hibás járásnak a legtöbb esetekben a lábak elhanyagolása az oka.

Az egész test tisztántartására a meleg fürdő szolgál. Művelt nemzetek népei havonta legalább egyszer megfürödnek. Ahol nyilvános fürdő nincs, ott otthon kádban kell megfürödni.

A nyári fürdőzés és napfürdő, amellyel, hogy egészséges, kellemes szórakozás is.

3. Öltözködés.

Bár nem csupán a ruha teszi az embert, a jó megjelenés első kelléke, mégis a rendes öltözködés.

A csendör helyzete e tekintetben annyiban előnyös, hogy az egyenruha nincs a divatnak alávetve, mint a polgári öltözet, s viselőjének e tekintetben csupán az a kötelessége, hogy az egyenruházati szabályzat-

hoz alkalmazkodják és attól való eltérésekkel ne tegye az egyenruhát nevetségessé.

Egyenruhát viselő egyéneknél minden tilalom és jóizlés ellenére a legtöbb szabálytalanság a sapka és a lábbeli külalakjában található. Pedig az egyenruházati szabályzatban meghatározott formát mindenkor egy feltétlenül jóizlésű bizottság állapítja meg a bemutatott sok százféle minta közül s így kétség sem férhet ahhoz, hogy az előirt forma mindenkor szebb és izlésesebb mint az attól eltérő és különben is tiltott alak.

Egyenruhát viselő ember tehát tartsa magát mindenkor feltétlenül az egyenruházati szabályzathoz.

Egyébként a cipő vagy csizma mindig tiszta legyen. (Csizmában nem lehet társaságbaan megjelenni, táncolni benne természetesen még kevésbé.) Szűk vagy magas sarkú lábbeli hosszabb járásra alkalmatlan. A rikitó színű sárga bőr izléstelen.

Rendes öltözködéshez tartozik, hogy a fehérnemű tiszta és ép legyen. Ez annak gyakori váltása, a szakadt részek összevarrása illetve foltozása által érhető el. A fe-

hérnemű gyakori váltása — különösen nyáron vagy nehezebb testimunkák végzésénél fontos. Gallért és zsebkendőt még sűrűbben kell váltani, mint a többi fehérneműt. A piszkos zsebkendő különösen undorító, s ne gondolja senki, hogy azt nem veszik észre. A zsebkendőt használat után nem összegyűrve, hanem összehajtva kell zsebre tenni. A gallér s a kezelő kelleténél jobban ki ne látszék; s utóbbi, ha nincs az inggel egy darabban, legyen az ingujhoz 2—2 gombbal hozzáerősítve, hogy hevesebb mozgásnál a kezünkről le ne röpüljön. Az pedig aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy a fehérnemű rejtett részeinek a felsőruházat alól elővillani soha sem szabad.

Bárha a ruhadarabok kifogástalanok is, rendetlen az öltözködés, ha viselőjük azokat rendetlenül vette fel, vagy hordja. Félrecsuszott vagy túlmagasan kiálló gallér, rosszul begombolt zubbony, köpeny és nadrag, elővillanó fehérneműalkatrészek, lógó cipőfűző a megjelenést előnytelené, sokszor nevetségessé teszi. Ezért minden öltözködés befejezése után ajánlatos tükörbe nézni.

Magasabb társadalmi állásu egyének-nél teendő *első* magánlátogatás alkalmával frissen borotvált arc mellett a legjobb ruhát (lehetőleg fekete pantallót) kell felvenni, kalapot, fehér kézelt, fehér zsebkendőt és fehér keztyűt kell használni. Ugyanígy kell öltözködni esküvőre, temetésre és minden oly szolgáltatón kívüli ünnepségre, amely a nagy nyilvánosság avagy előkelő személyek jelenlétében folyik le.

Hasonló az öltözködés, de kalap helyett sapkát kell használni vásár és ünnepnapokon, színházban, estélyeken, táncmulatságokon és magánházakhoz történt meghívások alkalmával.

A felsorolt alkalmakkor szolgálati jelvények (jelsipzsinor, a gyalogtiszti karddal ellátottak külön derékszíjat) nem viselhetők.

Itt még meg kell jegyezni, hogy katonára vagy csendőrré egyén első látogatásánál a sapkát vagy kalapot soha sem hagyja az előszobában (fogason), hanem azt magával beviszi; amíg áll, azt nyílásával lefelé fordítva s ha már leült a térdre helyezve kezben tartja. Ha felszólításra mégis letenné

valamely félreesőbb butordarabra (lehetőleg ne asztalra) helyezze el.

4. Általános viselkedés.

A szem a lélek tükre és tolmácsa. Nyíltszívű és egyenes gondolkodásu ember ha valakivel beszél, akkor annak a szemébe néz. Nem hunyorít, nem néz el felette vagy mellette.

Ha a tekintet nyílt és nyugodt s emellett még szerény is, akkor az arckifejezés is ilyen lesz s ez mindenkire kellemes hatást gyakorol.

Régi dolog, hogy a legelőkelőbb egyének rendszerint a legudvariasabbak. Régi elv az is, hogy mások udvariatlansága sem jogosít fel hasonló modortalanságra, mert az igazán művelt ember ebbe a hibába sohasem eshetik.

Arra kell törekedni, hogy a megjelenés már az első percben is előnyös legyen.

Katona vagy csendőregyén polgárember előtt általában álljon szabályszerű „vigyázz” állásban, mégis akit megkülönböztetett tiszte-

letben akar részesíteni, az előtt egyenes és nem hanyag állást vegyen fel, tehát semmi-estre sem állhat szétvetett lábakkal, zsebre vagy csipőre tett kezekkel, falnak, ajtónak vagy bárminek is támaszkodva. Amelyik polgári tisztviselőnek azonban jelent vagy tiszteleg, az előtt „vigyázz”-ban álljon.

Ugy mint az állásnak, az ülésnek is megvan a maga külön illemtana. Széken, padon vagy diványon minden felesleges zaj elkerülésével kell helyetfoglalni. Más székre támaszkodni nem illik s ha ezt véletlenül mégis érintené az ember, rögtön bocsánatot kell kérni.

Nem illik a szék szélére vagy csak egyik sarkára ülni, azon himbálózni; karosszékben vagy diványon jóízű ember mások jelenlétében sohasem fog otthonos kényelemmel elhelyezkedni; lábait nem nyújtja ki, de az asztalra sem könyököl. Feljebbvalók vagy magasabb-ranguak jelenlétében illetlenség a lábakat térden keresztbe rakni s minden társaságban ügyelni kell, hogy ember sem álló, sem ülő helyzetében senkinek se forduljon háttal.

Nem illik mások jelenlétében olyasmit cselekedni, ami alkalmas arra, hogy visszatszést szüljön.

Jóízű ember sohasem rágja a körmet, de mások jelenlétében nem is tisztogatja vagy vagdossa. Nem szivja a fogát, orrát, s fedetlen szájjal vagy hangosan nem ásít. Orrát, fülét nem piszkálja, hajában nem vágkál s természetesen nem vakarózik. Ha a tüszűtisztítás vagy csuklás pedig végkép elkerülhetetlen, azt a gyorsan és feltűnés nélkül elővett zsebkendőnek az arc elé tartásával a lehetőségig halkítani s így kevésbé észrevehetővé tenni igyekszik. Jómodoru ember rendszerint halkabban nevet s bár a halk vagy hangos nevetés többé-kevésbé vérmérséklet dolga, a legszélsőbb jókedv kitörését is bizonyos határokig mérsékelni tudja. Társaságban sohasem nyújtózkodik, kezeivel vagy lábaival tornagyakorlatokat nem végez, s a hüvelykujjaival malmot nem játszik, ujjait nem ropogtatja. Akivel beszél, attól legalább egy lépés távolságra áll s nem fogja meg a kabátja gombját.

A felsoroltaknál gorombább hibák már

nem is illetlenségek, hanem határozottan durvaságok, amelyek mindenki ben feltétlenül erős visszatetszést váltanak ki.

Magától értetődik, hogy jóízű ember beteg állapotban társaságba nem megy, mert még egy enyhébb meghülés külső megnyilvánulásai is mindenkire nézve kellemetlenek.

5. Bemutatkozás.

Ez minden oly társaságban szükséges, ahol az ember ismeretlenekkel találkozik, illetve ahol őt egyáltalán nem ismerik.

Bemutatkozásakor mindig a magasabb társadalmi állású vagy idősebb nyújt előbb kezét. Nőnek való bemutatkozásakor mindig a nő nyújt előbb kezét; ezt minden körülmények között feltétlenül be kell várni. A kézfogás ne legyen félénk vagy határozatlan, de a kezét megrázni vagy erősen megszorítani szintén nem illik.

Ha két idegent kell megismertetni egymással, akkor a fiatalabbat az idősebbnek, az alacsonyabb társadalmi állásúat a ma-

gasabb állásúnak, viszont nőnek mindig a férfit kell bemutatni. Férfiak, ha nincs aki a bemutatkozásukat közvetítse, maguk kötelesek bemutatkozni. Bajtársak hozzátartozóinak is illik és célszerű bemutatni magát akkor, ha velük társalogni akar. Bemutatkozásakor elegendő a vezetéknev érthető bemondása a keresztnév és rendfokozat megemlítése nélkül.

Jómodoru ember vonaton való utazásakor a vele egy fülkében utazókat, nyilvános helyen az asztalnál való helyfoglalásnál a már ottlévőket könnyed meghajlással üdvözölni szokta, de természetesen be nem mutatkozik. A bemutatkozás ilyen alkalmakkor csak katonai egyének és bajtársak között kötelező, de a velük utazó családtagokra vagy polgári egyénekre ezen kötelezettség már nem terjed ki.

Jóízű ember nem köt mindenkivel és mindenáron ismeretséget s az együtt utazáshoz hasonló futólagos ismerkedések esetén lehetőleg tartózkodóan viselkedik s gyors bizalmasodással senkit sem terhel.

6. Megszólítás—címzés.

Ha valakivel akár társadalmilag, akár hivatalosan szóban vagy írásban érintkezésbe kell lépni a megszólítás előtt az illető rangjával és címével feltétlenül tisztában kell lenni.

A ma szokásban levő címzések, illetve megszólítások a következők:

Császárok és királyok címe: felség.

Az uralkodócsalád tagjaié: fenség.

A többi hercege: főméltóságú.

A kormányzóé: főméltóságú.

A hercegprimás és a bibornok: főméltóságú és főtisztelendő.

„Nagyméltóságú” — (megszólításban: „kegyelmes”) minden érsek, miniszter, tábornagy, gyalogsági, tüzérségi és lovassági tábornok, altábornagy, ugyszintén a m. kir. Kuriának, az állami számvevőszéknek és a Közigazgatási bíróságnak elnöke, azonkívül minden valóságos belső titkos tanácsos, a II. fizetési osztályba sorozott államhivatalnokok és a nagykövetek.

„Méltóságos” minden gróf, báró, kama-

rás, tábornok és ezredes, III., IV. és V. fizetési osztályba sorozott államhivatalnokok, udvari tanácsosok, a főrendház tagjai, a Kuria és Közigazgatási bíróság másodelnökei, a táblai tanács elnökök és törvényszéki elnökök, a főispánok, alispánok, püspökök, a pápai preláthus, a református egyházi főgondnokok, az ág. h. ev. egyetemes felügyelő és az egyházkerületi felügyelők, az államvasut elnökgazgatója, a képviselőház elnöke, a kormány-, kereskedelmi-, műszaki-, egészségügyi-, gazdasági-, stb. főtanácsosok, a budapesti főpolgármester és a rendőrfőkapitány, az ügyészégi elnökök, hogy ha a IV. fizetési osztályban vagy kuriaibírói rangban vannak vagy főügyési címmel vannak felruházva.

Grófnét, bárónét helyesen nem méltóságos asszonynak, hanem „méltóságos grófné” „méltóságos báróné” vagy férje esetleges címe után „kegyelmes grófné”-nak kell szólítani.

„Nagyságos”: az alezredes, őrnagy és minden a VI. fizetési osztályba sorozott államhivatalnok, a kir. tanácsos, a keres-

kedelmi-, műszaki-, kormány stb. tanácsos.

A katona és csendőrtisztet hivatalosan százados-ig a „tekintetes” cím illeti meg, de a magán életben minden tiszttel szemben a „nagyságos” cím használata van szokásban.

Ugyanez áll a VII. és ennél kisebb rangosztályba sorozott államhivatalnokra és diplomás emberekre (orvosok, ügyvédek, stb.) nézve is.

Egyházi címzések: A pápa: „szentséges”,

A gör. keleti metropolita: „méltóságos és szentséges”.

A róm. kath. és gör. kelt. kanonok és apát: „nagyságos és főtisztelendő”. Az esperes, alesperes és plebános: „főtisztelendő”. (A gör. keletiéknél: „nagyontisztelendő”).

A káplán hivatalosan „tisztelendő”, de ma már leginkább „főtisztelendő”-nek szólítják.

A papnövendék (kispap) tisztelendő.

Az ág. ev. főesperes, alesperes, egyházkerületi és egyetemeszsinati jegyző: „nagytekintetű”. A többi lelkész: „főtisztelendő”.

A reformátusoknál ugyanaz mint az ág. ev. felekezetnél, de a lelkész „tisztelletes” és a püspök „főtisztelendő”.

A zsidó főrabbi: „főtisztelendő”. A többi „tisztelendő”.

A zárda fejedelemasszonya (főnöknője) „főtisztelendő”. A többi apáca „tisztelendő”.

Cimmel és jelleggel ellátottakat állásukat megillető cím és megszólítás illeti, de a jelleg nélkül csak címmel bíróknak is szokás ezeket előlegezni.

A „cimzetes” vagy „nyugalmazott” jelzőt a megszólításban nem szokás használni. Nem is írható pl. Nagyságos cimzetes vagy nyugalmazott igazgató ur!

Ismeretlen urinőt ha nem bizonyos, hogy asszony-e vagy hajadon „nagysád”-nak, ha kétségtelenül asszony, általánosan „nagyságos asszony”-nak, alacsonyabb társadalmi osztálybeli nőket pedig egyszerűen „ön”-nek kell szólítani!

Ha jobb férfiről bizonytalan, hogy milyen társadalmi osztályba tartozik, általános megszólítása „uram” „vagy uraságod” lehet.

A rossz magyarságu „kegyed“, „önkegyed“, „ténsasszony“ vagy a tájszólás szerű „kelmed“, „kend“ kifejezések kerülendők.

Falusi gazdákat „gazd-uram“ vagy esetleg vezeték nevükön és „ur“ szóval kell megszólítani.

A foglalkozás, állás és ur szó is jó, pl. „bíró ur“, „mester ur“ stb.

A polgáriasszonyt vagy ehhez hasonlót lehet „asszonyság“-nak, „asszonyom“-nak vagy ha köztekintélynek örvend „tekintetes asszony“-nak szólítani.

A „kisasszony“ kifejezés falun csak a közeposztály egyszerűbb hajadonaival, városban csak az üzleti és vendéglői női alkalmazottakkal szemben használatos.

A vitéz mindig „nemzetes“-nek felesége „nemzetes asszony“-nak szólítandó.

Ha valakit e-mellett pl. a „méltóságos“ cím is megillet, akkor „méltóságos és nemzetes“-nek kell szólítani.

A csendőr és katona altiszteket bezárólag a rangosztályba nem sorolt havi-dijasokig, voltaképen a „t. c.“ azaz

„Tisztelt Cím“ illeti meg. Ezért a velük szemben mégis szokásos „tekintetes“ cím előlegezését tulajdonképen kitüntetésnek kell venni, s így a feleségeik is legfeljebb „tekintetes asszony“-ok lehetnek. Aki többet kíván, vagy tűr meg, határozottan vét a jóizlés ellen.

Fontos még tudni, hogy a nővel szemben alkalmazott „nagysád“ kifejezés csekélyebb értékű mint a „nagyságos asszony“.

Írásban a „Kegyelmes“ megszólítás helyett „Nagyméltóságod“ kifejezést kell használni.

Az „alázatos“ kifejezést katonai egyén polgári egyénekkal szemben írásban sem használja.

Nyílt levelezőlapon csak bizalmas nőismerősöket szokás nevükön megszólítani, ilyenkor egyébként nőekkel szemben helyesebb megszólítás nélkül kezdeni a szöveget.

7. Beszélgetés — és — hallgatás.

Művelt és értelmes ember rövid mondatokban beszél, amelyeket könnyedén

fejezhet be. A szavakat nem harapja el s beszédközben hallgatója szemébe néz anélkül, hogy ahhoz közelhajolna. Beszédét ideges taglejtésekkel és különböző arckifejezésekkel nem kíséri, hanghordozása nem tulságosan halk, de sohasem túlhangos.

Társaságban — amennyiben az rajta áll — oly beszéd tárgyat választ, amely lehetőleg mindenkit érdekel.

Jóízlésű csendőr előjárókról, alantokról társaságban sohasem fog elítélően nyilatkozni s kerülni fog mindenféle nagyozást és öndicséretet, továbbá oly tárgyakat, amelyek könnyen vitára adhatnak alkalmat. Tehát politikai, vallási tárgyakat vagy olyant, mely a társaság egyik-másik tagjának bármely okból kellemetlen.

Jómodoru ember mindenkor előékeny, de a társaságban fokozottan okosan nem szólhat a beszéd tárgyhoz inkább hallgat. A hangos vagy szenvedélyes vitatkozásokat elkerüli s ha mégis belekeveredik, nyugottan és tárgyilagosan válaszol, kritika dolgában pedig mindenkor mértéket tart. Nőkkel való társalgásában még fokozot-

tabban ügyel a tárgyra s illem dolgában még óvatosabb, mert a nők sokkal érzékenyebbek.

Másnak valótlannak látszó állítására egyszerűen azt mondani, hogy „hazugság” vagy „nem igaz” nagyfoku tapintatlanság, sőt sértés.

Jó modorral ilyenkor untig elégséges azon kifejezés, hogy az illető „valószínűleg téved” vagy „itt csak tévedés lehet a dologban”.

A társaságban jártas ember nagyobb társaságban, ha csak külön közfigyelemmel kísért előadást nem tart, csak a közvetlen szomszédaival beszél. Ekkor sem a saját személyét tolja előtérbe, hanem inkább azok életkörülményeiről, családjáról, egészségéről és általában oly dolgokról érdeklődik, amikről fel lehet tételezni, hogy szívesen beszélnek. Természetesen ha szomszédjai nála sokkal magasabb rangú egyének, ezek benső családi életének egyes eseményei felől csak a legkritkább esetben fog érdeklődni.

A művelt társalgás alapelve, hogy a hallgató a beszélőt, amíg az mondani való-

jával nem végzett, türelmesen hallgassa meg s ne szóljon közbe. Az ellenmondástól még akkor is tartózkodni kell, ha az illetőnek nincs igaza. Kivétel természetesen ha ez esetben a hallgatás valami nevetséges túlzáshoz való hozzájárulás lenne vagy valakinek ártalmára lehetne: Az ellenmondásoknak természetesen ilyenkor is udvarias hangon kell történni.

Nem az a jó társalgó, aki sokat beszél, akitől nem lehet szóhoz jutni, hanem aki ügyesen beszéltet.

Szakkérdések részletes tárgyalása, a társaság hozzá nem értő tagjaít untatja és így tapintatlanság.

Ha áll az, hogy a beszélgetés művészet, úgy a hallgatás is az, ha azt az udvariasság hozza magával. Hallgatni kell akkor is, ha olyasmiről folyik a szó, amihez az ember nem ért s még inkább ha a beszéd-tárgy valakit haragra ingerel.

A másokkal szemben felmerült nézeteltéréseket a legnagyobb tapintattal négy-szem között és személyesen kell elintézni, mert az üzengetés mindig félreértést szül.

Félremagyarázható vagy másra nézve akaratlanul is sértő kifejezéseket haladéktalanul helyre kell igazítani.

Művelt ember akkor is mindig bocsánatot kér, ha a hozzá intézett megszólítást későn veszi észre.

A társaságból távozóról nem illik olyant mondani, amit jelenlétében nem lehetett volna megemlíteni s csak természetes, hogy másnak becsületébe vágó kijelentésektől még inkább kell tartózkodni. Ha valaki ilyen irányban mégis kiméletlenül nyilatkozik valakiről az ellen tiltakozni kell, ha pedig az illető nő, védelmére kelni feltétlenül kötelesség,

Művelt ember, ha valakiről véletlenül bántót talál mondani, azért azonnal és személyesen bocsánatot kér, ha másképp nem lehet, akkor utólag levélben.

Pletykaszerű hírek továbbítása, melyek mások becsületét vagy családi boldogságát veszélyeztetnék nem csak illetlenség, de határozottan alacsony gondolkozásra vall.

Leki durvaság jele az Istennek, a szenteknek, a szülők nevének káromlás

formájában való
vall a trágár szavak használata is. Valóban
művelt ember a kétértelmű kifejezéseket is
kerüli.

Feltétlenül elítélendő rossz szokás, ha
valaki állításait minduntalan becsületszávára
való hivatkozással erősíteti. A becsületszó
annyira komoly dolog, hogy az nem a min-
dennapi használatra való.

Társalgás közben mindenről csak addig
lehet beszélni, amíg az a hallgatóságot leköti.
Aki a társaságban túlkimerítően tárgyal
valamit, csakhamar unalmassá válik, ez pedig
senkire sem előnyös.

Magasrangúakhoz beszélgetés közben
kérdést intézni csak a legritkább esetben
szabad.

Régi dolog, hogy aki egyik emberről
annak háta mögött a másinak rosszat mond,
ugyanúgy fog nyilatkozni a másikról is, ha
távollétében egy harmadikkal beszél.

Ha valakiről nem lehet elismerően
nyilatkozni jobb elkerülni a vélemény-nyil-
vántatást, s ha már elkerülhetetlen ez csakis
kiméletes formában történhetik.

Izléstelenség, ha valaki a saját töké-
letességét, ügyességét, vélt jótulajdonságait
hangoztatja. Ezek megállapítását másokra
kell bízni. Szintugy izléstelen s másoknak
határozottan kellemetlen az, aki kéréstlenül
tanácsokat osztogat.

A magyar nyelvet törve beszélő ide-
genajku egyénekkel szemben türelmesnek
kell lenni, sőt az udvarias ember ilyenkor
a feletti elismerésének ad kifejezést, hogy
hogy az illető a rá nézve nehéz magyar
nyelvet ennyire is bírja.

Beszéd közben éppen úgy mint az
írásban feltétlenül kerülni kell a felesleges
és értelmetlen kifejezéseket. („izé” - „tudod”
- „mit tudom én” - „barátom így” - bará-
tom úgy” stb.) Ugyanigy kerülni kell az
idegen vagy az oly magyar szavak haszná-
latát is, amelyek értelmével valaki nincs tel-
jesen tisztában.

Bajtársak vagy azok hozzátartozói által
elkövetett illetlenségek, ügyetlenségek vagy
hibák idegenek előtt sohasem tehetők bírál-
lat tárgyává, mert ez már nemcsak illetlen-
ség, de egyuttal bajtársiatlanság is lenne.

Idegennel szemben kéretlenül oktatólag fellépni, miután ez annak csak kellemtelen lehet, tapintatlanság. Viszont ha valakit bajtársa egy elkövetett helytelenségre négyzsemközt jóindulatuan figyelmeztet, azt hálával és megértéssel kell fogadni.

8. Étkezés.

Aki fehér asztal mellett akar étkezni, annak a mindennapos étkezés szabályait legalább annyira meg kell tanulnia, hogy ezek figyelmen kívül hagyásával el ne vegye asztaltársainak étvágyát.

Míg a háziasszony, vagy ha ilyen nincs a legmagasabb rangú vagy korú hölgy, illetve férfi az asztalhoz le nem ült, a terített asztalnál senki sem foglalhat helyet. Az étkezési ülőrendet legcélszerűbb előre megállapítani.

Az étkezés megkezdése előtt az ember az asztalkendőt félig kinyitva az ölébe teríti. Ezt másképp használni, pl. egyik csücskét a gallér mögé, vagy a gallér alatt a zubbony

gombjai közé dugni, ma már nem szokás.

Az evéssel addig várni kell, míg a háziasszony, illetve rangban legidősebb, ahhoz hozzá-fogott s csak természetes, hogy az étel tálalásáig sem kenyeret enni, sem inni nem szabad.

Az evőeszköz törölgetése sértés a háziasszonyra nézve.

A társasétkezés főszabálya, hogy semminemű ételből a tányérra egyszerre sokat kivenni nem szabad, mert másodszor venni még nem illetlenség. Ugyancsak nem szabad a tálban levő ételben válogatni, hanem azt a darabot kell kivenni, amely leginkább kézügyre áll.

Ha az étel forró, azt fujni nem szabad, hanem meg kell várni míg kihül.

Ügyelni kell, hogy az étkezés, úgy az evőeszközök használatát, mint magát az evést illetőleg minél zajtalanabb legyen.

Mélyen a tányér fölé hajolni, vagy az asztalra könyökölni nem illik. Ügyelni kell, hogy a könyökök evés közben a test mellé záródjanak, nehogy azok a szomszédoknak utban legyenek. Az evőeszközt kell a száj-

hoz vinni s nem a szájat az evőeszközhöz.

A kivett ételt lehetőleg el kell fogyasztani, mert a háziasszonyok e tekintetben érzékenyek.

A közös tálba kenyérdarabokat mártogatni, egyáltalán abba a saját evőeszközzel belenyulni nem illik. Hasonlóképp egyetlen levesbe kenyeret aprítani, de a levessel együtt egy-két falatot lehet enni. A kenyeret törni kell, abba beleharapni, azt késsel vágni nem szabad.

Husdarabot, ha csontos is, kézbe venni nem illik.

A levest kanállal, a husételeket késsel és villával kell enni.

A kanalat sohasem szabad egészen megmeríteni s azt a nyele vége felé a három első ujjal (a hüvelyk ujj felül marad) könnyedén tartva, a hegyével kell a szájhoz közel hozni. A levesnek a kanálról zajtalanul kell a szájba jutni.

A kést és villát eltérően a kanáltól akként kell tartani, hogy a hüvelykujj alul a többi ujj felül legyen. Evésközben a kés a jobb, a villa a bal kézbe jön. A kést

sohasem szabad a szájba venni, de ahhoz még csak közel vinni sem, mert az csak étel megvágására és az ételdaraboknak a villára való felsegítésére szolgál.

A tányérba kivett husdarabot nem illik előre felapritani, hanem mindig csak akkora darabkát szabad arról levágni, aminőt villával felszurva, a késsel rátett főzelék vagy körítéssel együtt, a szájnak tulságos nagy-ranyítása nélkül abba könnyedén belehet helyezni. Csontosabb vagy keményebb ételeknél fokozottabb mérvben kell ügyelni, mert ezek felapritása mindig nehezebb s a kellő elővigyázat elmulasztásával az asztalterítő, sőt sokszor a szomszédok ruhája is könnyen foltot haphat.

Az evőeszköz használat után (kés, és villa egymás mellé és nem keresztbe fektetve) a tányéron marad.

Tésztákat többnyire csak jobb kézben tartott villával kell enni, a melynek segítségével az ember egyes darabokat letördel. Egy darabból álló sült tésztánál azonban, ha a kés használata is szükségessé válik, úgy kell eljárni, mint a husételnél. Egyes sült

tészták pl. pozsonyi kifli, fánk, pogácsa stb., pusztán két ujj közé fogva evőeszköz nélkül is ehetők.

Tul nagy darab sem kézbe sem szájba nem vehető.

Rágás közben az ajkaknak mindig csukva kell lenni. Nyitott ajakkal való rágás, vagy rágás közben való beszéd nagyon illetlen.

Csontok csak az e célra adott külön tányérra, vagy ennek hiányában a használatban levő tányér szélére rakhatók, tehát sem az asztalterítőre, sem a földre nem kerülhetnek. A szájba került csontszilánkokat vagy gyümölcsmagot a szájból mindig csak kanál vagy villa segítségével és sohasem kézzel kell ugyancsak a tányér szélére helyezni.

Kávéba, tejbe, teába kalácsot, vagy az ezek mellé adott süteményt beleapritani sohasem szabad.

Jóízlésű ember az étel s méginkább az ital dolgában mindenkor kellő mértéket tart, s így sohasem jut olyan helyzetbe, hogy ezek egyikének vagy másikának túlbő

élvezete ő reá magára vagy asztaltársaira nézve kellemetlenséggel járna.

Felköszöntő közben az étkezésben szünetet kell tartani s ilyenkor beszélgetni még halkan sem illik.

Olyan ételekből s italokból, melyekből kevesebb van, szerényebben kell venni, hogy mindenkinek jusson.

A pohár tartalmát fenéig kiinni ritkán szabad s erre mást unszolni egyáltalában illetlen. A házigazda is legfeljebb csak a koccintást kezdeményezheti.

Más előtt az asztalnál átnyulni illetlen. Ha kell valami, akkor annak átnyújtására a felszolgálót, ilyen hiányában az ahhoz legközelebb ülő asztaltársat kell felkérni. Szabály hogyha valamit jobbra vagy balra kell továbbítani, azt sohasem az asztal fölött, illetve a szomszéd előtt, hanem mindenkor a szomszédok háta mögött kell tenni, ügyelve természetesen az illetők ruházatára. Köszöntött kár vagy kellemetlenségért, pl. pohár felborítás stb. bocsánatot kell kérni.

Ha valamely ételbe vagy italba véletlenül légy vagy szunyog kerül, azt észre-

vétlenül kell eltüntetni s mindent el kell követni, hogy ez a háziasszonyt vagy a társakat kellemetlenül ne érintse.

Almát, körtét, barackot gerezdekbe vágva, villára szurva akként kell meghámozni, hogy azzal a kéz minél kisebb mértékben érintkezzék. Ha azonban a háziasszony vagy rangban idősebbek említett gyümölcsöket pusztán kézben tartva hámozzák, ugyanugy kell eljárni, mert ez esetben a fenti eljárás az illetőkre bántó lehetne. Egyéb gyümölcsöket azok válfajai szerint kézből (pl. szilva, szőlő, stb.) illetve kanállal (pl. málna, szamóca, stb.) kell enni.

Sajthoz épp úgy kést és villát kell használni mint a hushoz. Lágy sajtokat apró kenyérdarabokra kenve szokás elfogyasztani.

Cukrot, sót, paprikát és törött borsot a tartályban levő megfelelő eszközzel, ennek hiányában csakis tiszta késheggyel szabad venni.

Gyümölcstől nedves kezeinket vagy evőeszközeinket csak papír asztalkendőbe szabad törölni, mert a gyümölcsnedv eltávolíthatatlan foltot hagy maga után.

A poharat sem borral, sem vízzel szüntig megtölteni nem szabad, felső szélétől lefelé egy jó ujjnyira mindenkor üresen kell maradnia. (A legtöbb poháron van ott egy vonal.)

Minden ital, de főképen vörösbor töltésénél, vagy befőttek kiszedésénél ügyelni kell arra, hogy az el ne csepegjen s hogy az üveg vagy tál ne kerüljön nedves talppal az asztalra, mert ezek a háziasszonynak minőség kárt és bosszuságot okoznak.

Csak a szomszédokkal szokás koccintani, a távolabb ülőkkel szemben elegendő gyengéd meghajlással a poharat enyhén feléjük emelni. Sörrel koccintani egyáltalában nem szokás.

Ha az asztalfőn ülő személyiség felkel, akkor mindenkinek fel kell állani, mert ez az étkezés teljes befejezését, illetve asztalbontást jelenti.

Nem illik étkezés után a fogakat ujjal, villával vagy késsel piszkálni, erre csak fogpiszkáló-fácskák használhatók s azok is csak az étkezés befejezése után (nem pedig az egyes fogások között). A fogpiszkáló hasz-

nálata feltűnés nélküli s lehetőleg gyors legyen. Eközben a száját a másik kézzel eltakarni fölösleges, mert ez még feltűnőbb lenne. Különben is a kézzel, mely a fogpiszkálót tartja, azt eléggé ellehet takarni. A száj természetesen a művelet közben zárva marad s a fogpiszkáló csak az ajkak keskeny részén át érintheti a fogakat.

Társaságban fehér asztalnál ujságot vagy levelet olvasni illetlenség.

Kutyának a szobában enni adni nem illik, még kevésbbé a mások által is használt tányéron.

Idegen helyen az asztalkendőt étkezés után nem szokás összehajtani, mert feltételezhető, hogy azt mosás nélkül másodszor úgy sem fogják másnak használatára adni.

A nőtlen csendőröknek háztartásuk keretében és közös étkezéseik alkalmával a fentiekén kívül az alábbiakra is kell ügyelniök:

Az asztal mindenkor rendesen és tisztán legyen megterítve.

Ha a főzőnő minden egyes részére külön adagolva tálal, akkor az idősebbek-

nek kötelességük örködni a felett, hogy az adagolásnál szándékos részrehajlás ne történjen.

Szemlélő előljárótól a gazdálkodásvezető nem sokkal az őrre történt megérkezése után kérdezze meg, hogy óhajt-e az őr étkezésében résztvenni vagy nem. Igénlő esetben jelentse, hogy ebédre, vacsorára vagy reggelire mi áll az őr-konyhának rendelkezésére. Ha az előljáró ilyenkor a felsorolt lehetőségek valamelyikét meghatározza, úgy természetesen azt, — ha azonban kijelenti, hogy úgy akar étkezni mint a legénység, akkor *feltétlenül* tényleg azt is kell adni.

Az előljáró asztalának gondos megterítését, az ételek tálalását és felszolgálatát a gazdálkodásvezető, vagy ha ez még ily irányban tapasztalatlan, akkor a legidősebb nőtlen csendőr mindenkor ellenőrizni tartozik. Ezeknek már tudniuk kell, hogy minden egyes étel külön tálban (tányérban) legyen felszolgálva, illetve, hogy az előljáróra kell hagyni, mennyit vesz ki saját tányérjába. Egy tálon (tányéron) tulsok vagy

kevés étel betálatása egyaránt izléstelen és tapintatlan.

Azt, hogy a kávé vagy tejet fölél vagy anélkül, a hust erősen vagy félíg ki-sűtve, zsirosan vagy szárazon tálalva óhajtja-e az előljáró, mindig a főzőnő kérdezze meg.

A magára hagyott főzőnő kétségbe-esett kapkodása és futkosása mindig a gazdálkodásvezető rovására megy. Az ő hibája az is, hogyha a legénység vagy az előljáró asztalának csinos megterítéséhez szükséges kellékek nincsenek állandóan jó-karban tartva és nem lesznek pótolva.

9. Dohányzás.

Társaságban csak akkor szabad dohá-nyozni, ha az kimondottan meg van engedve.

Nők, magasabb ranguak vagy korban jóval idősebbek jelenlétében zárt helyen, (még ha idegenek is,) mindig meg kell kér-dezni, hogy a dohányzás nekik nem kel-lemetlen-e.

Társas étkezésnél meg kell várni, míg

a korban vagy rangban idősebb rágyujt, vagy erre felhatalmazást ad. Amíg más eszik semmiesetre sem szabad rágyujtani.

Ünnepélyes felvonulások közben pl. esküvőn, körmeneten, temetésen stb. feltét-lenül tartózkodni kell a dohányzástól.

Tűzet csak egyenlő vagy alsóbb tár-sadalmi osztálybeli férfitől lehet kérni. Cigarettaival, szivarral megkínálni szintén csak ilyent lehet.

Köszönés és beszédközben a cigarettát vagy szivart semmiesetre sem szabad a szájban tartani. Cigaretta vagy szivarszopó-kát, valamint pipát társaságban tisztítani nagyfoku illetlenség.

Minden dohányos vigyázzon arra, hogy szivarjának vagy cigarettájának füstje ne szálljon senkinek az arcába. Kocsin arra is kell gondolni, hogy a szél ne vihesse a füstöt vagy a kipattanó szikrát a társaság oldalt vagy hátul ülő tagjai felé.

Aki piszkos szivar — vagy cigaretta — szopókát hord zsebében, annak egész ruhá-zatába a nikotin átható és kellemetlen szaga idővel oly mértékben veszi be magát, hogy

az még a dohányosra
nem dohányosra pedig szinte tűrhetetlen.

Ha valakinek rágyújtásnál előzékeny-
ségből gyufát gyujtanak, azt az illető kezé-
ből át szokás venni. Bár az igazán udvarias
ember, ha akár önként vagy kérésre tüzet
nyújt, az égő gyufát vagy öngyujtót mind-
addig tartja, míg a másik valóban rá gyújt.

Félművelt emberek egészen természe-
tesnek találják, ha az égő cigaretta végét
asztal alá, kályha mögé, a vasuti fülke
padlójára stb. dobják. Ez a legnagyobb
illetlenségek közé tartozik.

Ha nincs az asztalon hamutartó, úgy
kérni kell, mert a hamutartó hiánya még
nem jelentheti azt, hogy a hamut a sző-
nyegre is lehet dobni.

10. Az utcán.

Az utcának külön illemtana van, de
erről az embereknek, sajnos csak kis része
tud és még kisebb része tartja is be. Ez az
illemtan pedig megköveteli, hogy az utcán

mindenki úgy viselkedjék, hogy azzal leg-
kisebb mértékben se legyen terhére ember-
társainak.

Művelt ember mielőtt az utcára lép,
egy pillantással meggyőződik arról, hogy
külsője teljesen rendben van-e. Az öltöz-
ködés befejezését (pl. begombolkodást, kez-
tyűhuzást) nem szabad az utcára hagyni,
azt előbb kell elvégezni. Éppen olyan hely-
telen megérkezés előtt már az utcán kez-
deni a vetkőzést.

Általában ami n
ben, az az utcán sem állja meg a helyét.
A járókelők után megfordulni illetlen-
ség, de az se más, ha valaki a járda közepén
álldogálva a forgalmat akadályozza. Ha valami
okból mégis meg kell állni, úgy ez mindig
közvetlenül a fal mentén vagy a járda szélén
történjék.

Csak illetlen ember kiabál az utcán,
messziről vagy az utca másik oldaláról
tehát senkihez sem lehet szólni. Művelt em-
ber az utcán még halkabban beszél mint
zárt helyen, mert az utca közönségét szük-
ségtelennek tartja beavatni dolgaiba.

Ha valaki szembejövő ismerősével beszélni óhajt, ne tartóztassa fel útjában, hanem engedélyt kérve tőle, egy darabig kísérje el.

A legnagyobb figyelem mellett is megtörténhetik, hogy emberek az utcán egymást meglökik. Ilyenkor még akkor is bocsánatot kell kérni, ha nem bizonyos, kinek a hibájából történt a kellemetlenség.

Háromnál több ember egy sorban nem sétálhat az utcán. Ha a járda keskeny, még ennyi sem, mert a szembejövőket feltartóztatnák. Ha mégis hárman sétálnának, a legidősebbet vagy a nagyobb rangut kell közre venni, attól balra a következő, jobbra a legkisebb rangu menjen.

Mindkét oldalról karonfogva sem nő sem férfi nem mehet az utcán.

Ha két vagy több egyén halad egy társaságban az utcán, akkor a szembejövőknek annyi helyet kötelesek hagyni, hogy azok ne kényszerüljenek miattuk a járdáról lelépni. Viszont az egyedül jövő nem választja szét a szembejövő párt vagy társaságot, hanem kikerüli őket.

Utcai ablakhoz még a legnagyobb

hőségben is csak teljesen felöltözve szabad közeledni.

A menetütemet és a lépés nagyságát mindig a nő, vagy magasabb rangú illetve idősebb személyhez kell alkalmazni.

Egyenruhás egyén kardjával ne csörömpöljön s kerüljön minden feltűnést. Embertömegbe jutva ne tolakodjék és ne lökdösödjék, mitegy előjogokat követelve magának.

„Karonfogva“ menni az utcán ma már nem divat. Kivétel ha idős, beteg vagy gyenge nőt rossz uton vagy néptömegben kell átvezetni.

Ha egy férfi két nőt kísér, az idősebb nő legyen a középén.

Kocsiba be a nő, kocsiból a férfi lép ki hamarább, hogy a nőt kisegíthesse.

Az utcán füttyölni vagy dalolni halkan sem illik.

Feltünőbb vagy nagyobb tárgyakat művelt ember az utcán nem visz maga, hanem azokat maga után viteti.

A csendőr, tiszt feljebbvalót vagy előljárót, ha az illető másként nem rendelkezik, három lépés távolságról balra hátul követi.

11. Köszönés (tisztelgés).

Az ember általában köszönéssel (tisztelgéssel) fejezi ki, hogy milyen tisztelettel viseltetik a köszöntött iránt.

A nagyon széles utca másik oldalán haladó vagy harminc lépésnél nagyobb távolságban levő ismerőst már nem szokás köszönteni. Ha a találkozás rövid időközökben többször ismétlődik, pl. sétahelyen, másodszor már nem kell köszönni.

A köszönés (tisztelgés) az udvariasság követelménye, de annak elfogadása vagyis a vissza köszönés (tisztelgés) ennél is több. Az már egyszerűen kötelesség. Csak illetlen ember vét ez ellen.

A feljebbvaló nem leereszkedéssel, hanem szívélyesen viszonyozza az üdvözlést (tisztelgést).

Az üdvözléskor odakiáltott „Kezét csókolom” „Alázatos szolgálja” vagy más hasonló helyett, sokkal nagyobb tiszteletet fejez ki a néma üdvözlés. Ha társaságban van még a legjobbbarátot sem illik „Szervusz”

kiáltással üdvözölni, hanem hangtalanul kell őt köszönteni.

Csak természetes ezek után, hogy utcán vagy nyilvános helyeken növel szemben a köszöntés mindenkor csak a legnagyobb tiszteletet fejezheti ki és sohasem lehet bizalmas jellegű.

Ha a társaságból valaki köszön, akkor a társaság minden férfitagja szintén köszön, akár ismeri a köszöntöttet, akár nem. Ellenben nők nem vesznek tudomást a társaságukban levő köszönések (tisztelgések)-ről. Polgári egyének sem viszonyozzák a társaságukban levő katonáknak szóló szolgálati tisztelgéseket.

A középorkból maradt kézcsókról különböző a felfogás, annyi azonban kétségtelen, hogy csak zárt falak közt és csak a háziasszonnyal valamint a nála idősebb nőrokonaival szemben kötelező. Ilyenkor a kézhez kell mérsékelten lehajolni, tehát nem a kezét emelni a szájhoz. Utcan általában sohasem-, keztyűs kezét pedig sehol sem szokás megcsókolni. Hajadonnak csak a völegénye csókolhatja kezét. Ha a nő kezét

a kézcsók elől visszavonja, azt sohasem szabad erőltetni.

Férfit csak akkor illet meg a kézcsók, ha az illető nagy egyházi méltóságot visel.

A nyujtott kéz el nem fogadása súlyos sértés.

Fiatalabb az idősebbnek, férfi nőnek ne nyujtson előre kezet. Öregebb férfiak persze előre nyujtanak kezet fiatal leányoknak.

Templomban a köszönés csak csendes fejbólintásból állhat.

12. Nyilvános étteremben, kávéházban stb.

Ha a kávéházban vagy vendéglőben üres asztal nincs s csak olyan áll rendelkezésre ahol más személy már ül, — legyen az akár ismerős, akár nem, — meg kell kérdezni, hogy szabad-e helyet foglalni. Az igenlő választ, — ha az asztaltárs ismeretlen, — rövid fejbólintással szokás megköszönni. Ha az asztaltárs ismerős, attól csak üdvözlése után kell engedélyt kérni a hely-

foglaláshoz. Magasabb ranguak asztalánál csak kifejezett meghívásra szabad helyet foglalni.

Ha leüléshez szék nem volna és idegen asztaltól kell egyet venni, amelynél szintén ülnek, mindig meg kell kérdezni, hogy szabad-e a széket elvenni. Igenlő esetben természetesen meg kell köszönni.

A leüléssel senkit sem szabad zavarni. Jóízlésű ember csendesén helyezkedik el, s a lábait nem csavarja a szék vagy asztal lába körül. Ügyel, hogy senkinek alkalmatlanságot ne okozzon, senkit meg ne lökjön s ha ez mégis véletlenül megtörténnék, röviden bocsánatot kér még akkor is, ha nem bizonyos, hogy ő a hibás.

Egyszerre több ujságot nem illik lefoglalni. A lapozáshoz pedig az ujjakat megnedvesíteni izléstelenség. Másnak kezben tartott ujságjába, levelébe, könyvébe beleolvasni, ha csak az illető erre fel nem szólított, izléstelenség.

Kávéházban, étteremben a kiszolgáló személyzetet illetlen dolog kiabálással, piszszegéssel, csörömpöléssel hívni, ezt lehetőleg

egyszeri intéssel kell elintézni. A velük való beszéd ne parancsoló, hanem kérő hangon történjék és kizárólag csak a kiszolgálásra vonatkozzék.

Ugy a kiszolgálás, mint a rendelt ételek és italok esetleges hiányosságait művelt ember sohasem teszi hangos kritika tárgyává. Még kevésbé vonja a felszolgáló pincért felelősségre, hanem ha az már türhetetlen, ezek ellen a tulajdonosnál vagy a főpincérnél emel minden feltűnés elkerülésével óvást.

Aki szeszes italból többet iszik mint amennyit elbir, leittasodik. Az ittas ember pedig minden körülmények között visszataszító. Ha valaki mégis csak egy lépéssel is átlépné a határt, úgy még mielőtt a borgőzös állapot erőt venne rajta, akár valami ürüggyel, akár szónélkül feltétlenül távozzék a társaságból, mert jelenlétével annak csak terhére lenne.

Magától értetődik, hogy zárórákor mindenkor a csendőr legyen az első a távozók között.

Ha a vendéglőbe, kávéházba előljáró

vagy feljebbvaló lép, felállással kell neki tisztelegni.

13. Baráti kör megválasztása.

A csendőr őrsparancsnok többnyire kikülonított állásának tekintélyét kellően képviselni és a társadalom különböző rétegeivel helyesen érintkezni csak abban az esetben lesz képes, ha a társadalmi érintkezés szabályaival ismerős.

Ezeket a szabályokat azonban nem lehet csupán a laktanyában vagy kizárólag legényemberek társaságában elsajátítani. A fiatal csendőr számára tehát a társaság előkészítő iskola későbbi szerepléséhez.

Bármennyire előnyt is biztosít azonban a társas élet, mégis mint mindenben úgy ebben is mértéket kell tartani, mert ennek is megvannak az árnyoldalai.

Régi közmondás, hogy „Madarat tolláról, embert barátjáról” lehet megismerni. De régi igazság az is, hogy csak a jó társaság szükséges mindenkinek, mert csak ez

tanít és nemesít; csak a jó társaság növeli az emberismeretet, tapintatot és önuralmat.

Becsvágyó ember tehát csak az olyan férfi vagy nő barátságát fogja keresni, aki nála műveltebb, csiszoltabb modoru, táltabb. Mert csak az ilyenek barátsága járhat hasznára.

Te mérszetiesen toladodó senki sem lehet s különösen a csendörnek kell éles szemmel kikeresni ama jobb polgárok, iparosok, kereskedők, kisebb hivatalnokok és hozzá hasonlóak társaságát, akikről feltételezi, hogy szívesen látják, mert a hozzá nem illő magasabb körökben bizonyára hidegen fogadnák.

A leghelyesebben cselekszik akkor, ha új állomáshelyén pár hónapig nem ismerkedik, hanem figyel és tájékozódik.

A csendőrt hivatásának és szolgálati körülményeinek sajátos volta e téren egyébként is bizonyos fokban mérséklésre szorítja, mert a sok bizalmas barátkozás feltétlenül megnehezítené szolgálati érvényesülését. De tartózkodást és szerénységet követel tőle rendszerint hiányos előképzettsége és tár-

sadalmi szempontból sokszor kifogásolható összeköttetése is.

A „tegeződés”-sel nagyon takarékoskodjék és annak felajánlására fiatalabbakat föl ne bátorítson. Ha jóval idősebb vagy nála magasabb rangu egyén felhatalmazza is a tegeződésre, azzal soha se éljen vissza. Ilyen esetben helyes és szokásos formák pl. „Te Józsi bácsi”, „Tiszthelyettes ur kérélek”, „Te segédjegyző uram”, stb.

Nem csendörnek valók a különböző „söröző”, „borozó” stb. társaságok sem, mert ezeknek a szórakozásoknak rendszeres üzéséhez sem pénze, sem ideje nem lehet.

Ha már önálló parancsnok, még nagyobb gonddal válassza meg társaságát és anélkül, hogy alárendeltjeitől és ezek családjától elzárkóznék, elemek körében iparkodjék elhelyezkedni.

14. Látogatások általános szabályai

Kétségtelen, hogy a látogatások általános szabályainak ismerete mindenkire

nézve csak előnnyel járhat. Félreértések elkerülése végett itt mégis meg kell állapítani, hogy abban a körben, amelyben a legtöbb csendőr mozog, ezek nem általános és kifejtett szokások. Mielőtt tehát ezekkel élne, érdeklődni kell a helyiszokások iránt, hogy ferde helyzetbe ne kerüljön.

Egyébként általánosan a következő látogatások szokásosak. Úgymint: bemutatkozó-, szerencsét kívánó- (gratuláló), részvétet kifejező-, beteget felkereső-, megköszönő- és bucsú látogatás.

A látogatás idejének megválasztásában a helyi szokásokhoz kell alkalmazkodni.

Ha valaki olyan családtól kap meghívót, melynél még nem volt, a meghívás átvételét követő valamelyik napon ott látogatást kell tenni.

Gratuláló és részvét látogatást, az esemény tudomásulvétele után, annál hamarabb kell tenni minél jobb a viszony az illetők között.

Magasabb társadalmi állású egyéneknél mindenkor cseléd nyit ajtót. Ilyen esetben a látogató a cselédnek névjegyet

átadva vele bejelenteti, hogy tiszteletét óhajtja tenni s megvárja míg az válasszal visszatér. Természetes, hogy a cseléddel még az esetben sem lehet másról beszédbbe elegyedni, ha a fogadásra olykor kissé várakozni is kellene.

Az otthon nem találtaknál hátrahagyott névjegy egyenlő értékű a látogatással.

Azt a kezdetleges illemtudással bírók is sejtetik, hogyha valahová megérkezve a háziakat éppen indulófélben találják, akkor a legszívélyesebb marasztalásra is legfeljebb egy-két percig szabad csak maradni.

Ha a látogatót fogadják az csak köpenyét teszi le az előszobában, míg a kalapot balkézben tartva természetesen mindig keztyűskézze nyit be. Ha házaspár együtt tesz látogatást, magától értetődik, hogy először a nő lép be.

A látogatót mindig barátságosan kell fogadni. Vendégével szemben rossz kedvét senki sem éreztetheti. Viszont mogorva ember ne menjen társaságba. Ha valaki a társaságban mégis rossz hangulatban van, azt nem szokás észrevenni s főképp nem

illik erre célzást tenni. Ezzel az illető rosszkedve csak fokozódnék.

Az első üdvözlés a háziasszonynak szól, azután az esetleg még ott levő nőket s végül a férfiakat kell üdvözölni. Ezek közül elsőnek mindenkor a ház urát.

A háziasszony nyújtott kezét meg szokás csókolni, a ház urával pedig kezét kell szorítani. A többi jelenlevőt, különösen nagy társaságban, elegendő csak meghajlással üdvözölni.

Ha a társaságba érkező a jelenlevők közt idegeneket is talál, megkéri a ház urát vagy ennek elfoglaltsága esetén a háziasszonyt, hogy azoknak mutassa be. A fiatalabbakat neki mutatják be. Bemutatásra a háziak felkérés nélkül is kötelesek, mert illetlenség a vendéget tanácstalanul várakoztatni a bemutatásra. Ha azonban a háziak ebben nyilvánvalóan akadályozva vannak s az új vendégnek nincs ismerőse a jelenlevők közt, kit erre felkérhetne, akkor minden további várakozás nélkül maga mutatkozik be.

Ha valaki a társaságból bármely okból

korábban kénytelen távozni, mint azt a háziak várhatnák, e fölött az illető csak sajnálkozását fejezze ki, de bocsánatot ne kérjen. Bocsánatot akkor kell kérni, ha egy kötelező látogatásnak valami okból kifolyólag csak elkésve tehetett eleget.

Első látogatás alkalmával nem szokás frissítővel kínálni a vendéget. A férfi vendéget azonban cigarettával meg lehet kínálni.

Ha látogatás közben a társaságba nők vagy a látogatónál idősebb férfiak jönnek, mindig fel kell állni. A háziasszony vendégei közül férfi látogató miatt nem áll fel, hacsak nem idős úr az érkező.

Az első látogatás nem tarthat tovább öt-tíz percnél, azonban egy új látogató érkezésekor nem illik azonnal indulni. Látogatás alatt órára nézni nem szabad.

Bucsúzáskor meg kell hajolni. Ezt meg kell ismételni az ajtónál is, amelyen a társaság felé arccal fordulva mindig hátrálva kell kimenni.

Csak ügyetlen egyének bucsuznak hosszadalmasan. Az első látogatás viszonzása nyolc napon belül kötelező. Aki a

kötelező látogatással adós marad, méltán vádolható neveletlenséggel. A második és a többi látogatás már egyéni elhatározás dolga aszerint, hogy ápolni akarja-e valaki az ismeretséget vagy nem. Erre elég bizonyossággal lehet rendszerint abból következtetni, hogy az első látogatást siettek-e visszaadni, avagy pedig kitolták a legutolsó határidőig.

A visszaadás nem kötelező öregeknek nőtlen fiatalemberekkel, magasranguaknak alacsony sorsuakkal és nőknek férfiakkal szemben. Ezek a látogatást viszonyozhatják meghívással vagy azzal, hogy szívélyesen felszólítják a látogatót, hogy jöjjön el máskor is hozzájuk. Ennek a felhívásnak azonban nem okvetlenül szükséges eleget tenni.

Nőtlen csendőr látogatását csak a férj adja vissza.

15. Nőtlen csendőrök látogatása.

Ha a nőtlen csendőrt a műveltebb osztályhoz tartozók házukhoz meghívják,

kérdezze meg, hogy mely napon és időben lenne náluk legkevésbé alkalmatlan. Ha ezt reá bizzák, akkor leghelyesebb, ha egy vásár- vagy ünnepnapon délután 5—7 óra között látogat el hozzájuk.

Nehezebb az eset, ha a nőtlen csendőr jön abba a helyzetbe, hogy látogatókat fogadjon, mert a laktanyaszerű elhelyezés teljesen kizárja két-három főnél nagyobb társaságnak vagy bár egynek is, de húzamosabb időn át, — s főleg a közös étkezésnél — való vendéglátást.

Másrészt kár lenne az erre érdemes férfiak közeledését teljesen megakadályozni s ezért leghelyesebb, ha idevonatkozólag jó előre kikéri közvetlen parancsnoka engedélyét és tanácsait, mert vendég fogadással bajtársai és előljárói napi foglalkozását vagy pihenését nem zavarhatja.

Mindenesetre legcélszerűbb már e miatt is ha a nőtlen csendőr látogatóit ugyancsak vásár- vagy ünnepnapon délután 5—7 óra közötti időben fogadja.

Vendégének mihelyt megpillantja, menjen eléje, segítse le felöltőjét, kínálja meg

őt a legjobb hellyel, cigarettával, de sohasem szeszes itallal.

Vendége mindig az első személy. Ha vele megy, azt hagyja elsőnek belépni az ajtón. Az ül le először. A vendéget nem illik magára hagyni s ha a csendőrt saját-szerű életkörülményei a látogatás tartama alatt mégis másfelé hivnák, hozza ezt vendégének sajnálkozása mellett tudomására.

Ha vendége távozni készül, fejezze ki örömét látogatása fölött s kérje fel, hogy ezt mielőbb ismételje meg. Magasabb rangnál a megtiszteltetést meg is lehet köszönni. A vendéget, — felöltőjét felsegítve, — mindig a kapuig kell kikísérni.

A csendőr egy uzsonna — ebéd, — vagy vacsora elfogadására és viszonzására vonatkozóan az alábbiakat tartsa szem előtt:

Rokonoknak vagy bizalmas ismerősöknek pld. egy esküvői, keresztelői, kinevezési, névnapi, szüreti stb. hason jellegű társas étkezésre szóló meghívását csendőr csak annak hangsúlyozásával fogadhatja el feltételesen, hogy amennyiben a szolgálati viszonyok megengedik-, meg fog jelenni.

Ilyenkor kötelessége a csendőrnek a meghívásról közvetlen előjárójának jelentést tenni s ha az azt bármely okból nem helyeselné, vagy az engedélyt erre nem adhatná meg, akkor katonához illő komolysággal ebbe bele kell nyugodni. Ily esetben a meghívót azonnal értesítse, hogy szíves meghívását váratlanul közbejött s halaszthatatlan elfoglaltsága miatt a legnagyobb sajnálatára nem veheti igénybe.

Adott esetben meghívás elfogadását az illetővel mielőbb tudatni kell, mert minden háziasszony tudni akarja, hogy hány vendége lesz.

Efogadás esetén indokolatlanul távol maradni illetlenség.

A távolmaradás igazi oka, legyen az akár valóban szolgálati elfoglaltság, akár az előjáró esetleges ama aggálya, hogy péld. a szóban levő vendéglátásban bizonyos mérvű „ingyen ellátás”-t lát, természetesen maradjon mindig éppen olyan szigorú titok, mint bármely szolgálati ügy.

A nőtlen csendőr részéről egy-egy ebéd vagy vacsora viszonzása legfeljebb

valamely nyilvános helyén való összejövetelen jöhet szóba. Ilyenkor is azonban csak akkor, ha anyagi körülményei ezt feltétlenül megengedik s az illető társadalmi tekintetben nem áll jóval fölötte.

Leghelyesebb azonban, ha apró figyelmességgel tesz vizontszolgálatot. Pl. nagyobb helységbe való utba indulása előtt megkérdezi, ne hozzon-e vagy intézzon-e el valamit részükre. Ez különben legyen kötelessége bajtársaival szemben is.

Ha gyermek van a háznál, egy kis édességet, ha nincs, a háziasszonynál egy pár szál virággal szintén viszonzozhatja a szíves fogadtatást.

Karácsony előestéjén, karácsony és husvét első ünnepén, nagypénteken és halottak napján nem szokás látogatásokat tenni, ha csak valaki ezen napokra külön meghívást nem kap.

Ha valakit valahol ebéden vagy vacsorán vendégül láttak, ott nyolc napon belül — mintegy köszönetképen — látogatást illik tenni.

16. A nős csendőr altiszt látogatása és különleges helyzete.

Bár az ember otthoni viselkedése nem áll a társadalom ellenőrzése alatt; a művelt ember otthonában is éppen úgy betartja a társadalmi szokásokat, mint a nyilvános életben.

Az otthon legyen mindig olyan állapotban, hogy ha abba idegen belép, ne kelljen szégyenkezni miatta. Ez nem azt jelenti, hogy a lakásban drága butorok legyenek, hanem azt, hogy benne a leg-egyszerűbb berendezés mellett is rend és tisztaság honoljon.

A rendetlenség vádja ellen sohasem lehet mentség a cseléd hiánya, vagy hogy az feladatát nem teljesíti pontosan. Az otthon rendjéért mindig a ház ura és asszonya felelős s ha ez másképp el nem érhető, úgy saját kezükkel kell ezt megteremteni.

De nem csak az otthonnak, hanem az otthoni viselkedésnek is olyannak kell lenni, mint ha állandóan idegen ember is lenne a lakásban. Ezért a ruházatot otthon sem

szabad elhanyagolni s a rendes öltözködésre otthon is gondot kell fordítani. Bár a kevésbbé jó ruházatot otthon szokás elviselni, az ha kopott és megfoltozott is, mindig tiszta legyen. Szakadozott és piszkos ruházatot rendszerető ember sohasem visel.

Napközben ágyban rendszerint csak beteg vagy lábadozó ember feket. Ha nagyobb fáradalmak vagy éjjeli szolgálatok valakinél a nappali fekvést mégis elkerülhetetlenné teszik, természetes még ebben az esetben sem való cipővel végigfeküdni az ágyon.

Ha a nős csendőr vagy altiszt másokkal közös épületben, vagy még inkább, ha laktanyában van elhelyezve, amelyben a bejárat, az udvar, a kert, a lakók illetve a nőtlen legénységgel többnyire közös, — ez esetben a közöslakások általános rendjét is szem előtt kell tartani.

Ilyen esetben akár parancsnok, akár alárendelt az illető, szigorúan ügyeljen, hogy az egyéni érzékenység érintése nélkül, családja és a szolgálat érdeke mindenkor el legyen egymástól választva. Sem ő vagy

családtagjai ne legyenek a lakók illetve a nőtlen legénység terhére, sem azok viszont neki.

A családtagoknak vagy a cselédnek a legénységi és hivatalos helyiségekben semmi helyük nincs. A nős csendőr vagy altiszt nevelje és szoktassa családtagjait már eleve úgy, hogy azok a szolgálati ügyekbe bele ne avatkozzanak. Ne tölje meg, hogy azok a bajtársaktól vagy alárendeltektől ilyenek után akárcsak érdeklődjenek is.

Közös épületben vagy laktanyában együtt lakók közötti apró szivességek sűrű igénybevétele és elfogadása egyiket a másikkal szemben előbb utóbb lekötöztet kényszerhelyzetbe sodorja, ugyanígy az egymásközötti adásvétel és csere is.

De kerüljék a közösen lakók az egymás szolgálati-, családi-, magán-, vagy különösen cseléd és gazdálkodási ügyeikbe való beavatkozást is. Egyik se kíváncsi vagy fogadjon el a másiktól vagy cselédjétől szolgálatokat. A legizléstelenebb dolog laktanyai viszonylatban pedig, ha nősök családtagjai, a gyermekeket is beleértve, a nőtlen legénység főzőnőjétől szivességeket

és szolgálatokat kívánnak, vagy fogadnak el. A valóban művelt altiszt természetesen nyomban azt is be fogja szüntetni, ha a főzőnő netalán csupán hízélgésből, feleségét az őt megillető megszólításnál magasabb címzésben részesitené.

Bár a gyermekeket a nőtlen legénységgel való érintkezéstől teljes ridegséggel eltiltani nem lehet, annak túlzásba vitelét nem szabad megengedni. Ez egyrészt veszélyeztethetné a korai felvilágosodottság folytán a gyermekek lelkének ártatlanságát, másrészt ők is sokszor terhére lennének a legénységnek.

Végül aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy a nő csendőr vagy altiszt feleségére a társadalmi törvények és szokások ismerete és betartása éppen olyan kötelező, mint ő reá magára nézve. Minden jóízű férj tehát kétszeresen fog ügyelni arra, hogy felesége eme szabályokat sohase mellőzze s nem fogja eltérni, hogy az bármily kellemtelenségből, cselédpletykákából vagy a gyermekek csinytevéseiből kifolyólag az együtt lakókkal perlekedésbe vagy rossz viszonyba

kerülve, a jó modor és illendőség szabályait esetleg súlyosabban is megsértse.

Ami a látogatásokat s az azokközben való magatartást illeti, általánosságban a nőkre is ugyanazok a szabályok mértékadók mint a nőtlenekre.

A nősemlernek azonban még sokkal óvatosabban kell kiválasztani azokat a családokat, ahol magánlátogatásokat szándékozik tenni. Mindenek előtt alaposan ismerni kell a helyi viszonyokat, mert csak így találhat rá a magához hasonló gondolkozású és műveltségű családokra, amelyeknél családjával együtt előreláthatólag szíves fogadtásban fog részesülni. Az ilyen helyeken aztán az első látogatásait feleségével együtt teszi meg, de mindenesetre csak akkor, ha saját otthonában már teljesen berendezkedett s vendég fogadásra már szintén képes.

Számszerint meg mondani, hogy ki — hány helyen tegyen látogatást — alig lehet. Kisebb helyen 3—6, nagyobb helyen kb. 8—10 család lesz az a szám, ahol legcélszerűbb megállapodni. Lényeges azonban, hogy a tervbe vett látogatásokat egy-kettő

• héten belül be kell fejezni már azért is, hogy a látogatások viszonzásának várására a mindennapi élet menetét hosszabb ideig ne akadályozza.

A látogatások idejét és időtartamát a 14. pont, az azokon való magatartást s a beszélgetések tárgyát a 4. és 7. pontban foglaltak eléggé részletesen szabályozzák.

Általános elv az, hogy házaspár meghívást akár csak egy uzsonnára is egy más családtól csak az esetben fogadhat el, ha azt, — akárminő szerényen is, — viszonzni képes. Amennyire ilyen esetben a szerénység soha sem hiba, annyira izléstelen volna a vendéglátás viszonzása tekintetében a túlszárnyalásra való törekvésnek csak a legkisebb látszata is.

Ha valaki egy és ugyanazon alkalommal több család tagjait hívja meg magához, ügyeljen arra, hogy azok egymással jó viszonyban levő és körülbelül hasonló állású és műveltségű egyének legyenek, mert csak ez esetben fogják magukat fesztelenül és kellemesen érezni.

A magánlátogatásoktól függetlenül ha

akár nős, akár nőtlen altiszt mint parancsnok kerül egy állomásra, az állomáshelyén székelő ama hivatalfőnököknél (pl. községi jegyző, postamester, vasuti állomásfőnök, stb.) akikkel hivatalos érintkezése várható, hivatalos látogatást is tenni köteles.

Eme hivatalos látogatásokat szolgáltatón kívül és diszbe öltözve az illetők hivatalos helyiségeibe (semmi esetre sem magánlakásukon) kell eszközölni. A bemutatkozás alkalmával érthetően meg kell nevezni az állást illetve hatáskört, amelyet az illető állomáshelyén be fog tölteni. (Szakaszparancsnok, őrsparancsnok.)

Ezen látogatások az állomás elfoglalása után a lehetőséghez képest mielőbb eszközölnöd.

17. Névjegy.

Bár a művelt embereknél mindig van névjegy, a fiatalabb csendőrnek csak akkor lesz arra szüksége, ha az általános társadalmi illemszabályok elemeit megismerve, a bajtársak szűkebb köréből a jobb polgári elemeket is felkeresheti.

Idősebb altisztek a névjegyet azonban már nem nélkülözhetik, mert látogatásoknál arra mindenkinek szüksége van. Szüksége van erre gyakran már a látogatás bejelentése alkalmával (L! 14. pontot), de feltétlenül minden esetben akkor, ha az akit meg akart látogatni, a látogatás időpontjában nem volt odahaza. Ilyen esetben a névjegy visszahagyásával jelzi, hogy látogatást óhajtott tenni.

A névjegy legyen egyszerű és fehér, minden cífraság vagy korona nélkül. Utóbbi csak nemeseket, bárókat, grófokat és hercegeket illet meg.

A névjegy természetesen megfelelő borítékban olykor (pl. meghívásra való válasznál, szerencsekíváratnál, stb.) levél helyett is használható.

Feljebbvalóknak, előjáróknak, magasrangú egyénnek azonban névjegyen írni sohasem szabad.

18. Társas és olvasókörök látogatása.

A fegyveres erő tagjai társaskörök és egyesületek helyiségeit csak az esetben láto-

gathatják mint vendégek, ha az meg van engedve.

Ki van zárva olyan társaskörök látogatása, ahol rendszeresen politikai viták folynak. Ha a csendőr vagy katonaegyén véletlenül mégis ilyenbe kerülne, távozzék onnan szó nélkül s tegyen erről előjárójának még akkor is jelentést, ha azon társaskör látogatása egyébként engedélyezve volt.

Bár a csendőr és katonaegyének mint fentebb említve volt a társas- és olvasókörökben voltaképpen csak mint vendégek szerepelhetnek, tekintve azonban, hogy a kör berendezését, folyóiratait, fűtését, világítását, stb. éppen úgy használják és élvezik mint a rendes tagok, ezért a tagsági díjat illik megfizetni.

19. Vallási szertartások alatt.

Saját vallásán kívül minden művelt embernek oly mérvben kell ismernie a legelterjedtebb keresztény vallások szertartásait és szokásait, hogy tudatlanságból se köves-

sen el illetlenséget, annál kevésbé botrányt.

Más felekezet templomában úgy kell viselkedni, mint az illető felekezet hívei. Szertartásaik esetleges különlegességén csodálkozásunknak kifejezést adni nem szabad, mert az vallásos érzésüket mélyen sértené. Más vallásuak kigunyolása nemcsak neveletlenség, hanem törvénybe ütköző cselekedet is.

A különböző vallási szertartásokra és ott tanusítandó viselkedésre nézve általában illik tudni az alábbiakat:

I. A róm. kath. vallás szokásait illetőleg:

1. hogy nagy súlyt helyez tanának és a belőle folyó életnek hely és idő által megszabott külső cselekménnyel (szertartás) való kifejezésre. Az évet a megváltás időrendi fokai szerint karácsonyi (advent I. vasárnapjától—a hetvened vasárnapig), húsvéti (hetvened- vagy áldozócsütörtökig) és pünkösdi ünnepkörre osztja (pünkösdi—adventig). A karácsonyi és húsvéti ünnepekre készületi időt rendel (advent, nagyböjt) s ezen idő alatt hiveinek minden zajos

mulatozást tilt és böjtöt rendel. Híveit kötelezi, hogy minden vásár- és ünnepnapon a szent áldozaton (mise) részt vegyen, s vásár- és ünnepnapjait megszentelje;

2. a szent mise szertartását, mely az Utolsó Vacsorán elrendelt Úr teste és vére szerzésének és feláldozásának szószerinti, de a történelem folyamán különböző ima — és dicséretbe foglalt — ismétlése, a jelenlevők a következő cselekményekkel kísérik: A miséző bejövételénél: felállás; a lépcsőimánál: leülés; mikor a könyvet átviszik az evangéliumi rész felolvasására: az Isten szava iránt való tiszteletből: felállás; az Urfelmutatáskor, valamint az áldozás idején az Oltári Szentség imádása jeléül: letérdelés; ugyancsak letérdelés jár áldásra; míg a 2-ik evangéliumra ismét felállás.

Egyéb szertartásoknál szabály: valahányszor a lelkész a lépcsőfokon térdel, vagy áll, a hívők is ugyanezt teszik; minden áldást pedig térdelve fogadnak.

Róm. kath. templom vagy feszület előtt elhaladó katolikus csendőr sapkáját ép úgy megemelheti, mint a polgári egyén.

Vagy egyszerűen tiszteleg. Ez ugyanis nincs szabályozva.

Oltári szentség előtt a katolikus hívő mindenkor letérdel.

Körmenetek alkalmával az Oltári szentséggel adott áldásnál a sapkát vagy kalapot a fegyvereserő minden tagjának le kell venni, még abban az esetben is, ha az illető nem katolikus.

Egyes ünnepi alkalmakkor hatóságok vagy magánosok részére fentartott helyeket elfoglalni nem szabad.

Szertartás közben a templomból ki és bejárni, vagy másokat beszélgetéssel háborgatni illetetlenség.

II. Az evangélikus istentiszteletnél, az egész gyülekezet minden alkalommal, amikor a lelkész a Szentírásból egy-egy részt olvas fel, a szentírás igéit felállva hallgatja végig, hogy ezzel kifejezésre jutassa feltétlen hódolatát, a szentírás, vagyis Istennek szavai iránt, amennyiben az evangélikus felfogás szerint a szentírás nem más, mint Istennek kijelentése az ő népe számára. Az evangélikusoknál azután felállva veszik a hivek az

áldást a lelkész részéről, amely szintén a szentírás egy része. Az istentisztelet többi részét a gyülekezet ülve hallgatja végig.

III. A reformátusoknál az istentisztelet majdnem ugyanaz, mint az evangélikusoknál, azzal a különbséggel, hogy itt az első ének az úgynevezett felálló ének, amit állva énekel a gyülekezet.

A református istentiszteletnél az egész gyülekezet állva hallgatja meg a pap imáját és az íge olvasást, ami az egyházi beszéd előtt és után van. Az áldást szintén felállva veszik a hivek.

20. Borbélynál.

Müvelt ember itt is mint mindenütt megvárja míg rákerül a sor. Hangos beszéddel senkit sem zavar, adomákat nem mesél s a borbélyt sem bátorítja vagy biztatja fel erre. Ha bőr-, vagy hajbetegségben szenved, úgy csak saját eszközeit használtatja a borbélyal s még leghelyesebb ilyen esetben, ha azt a lakására hivatja.

21. Fürdőben.

Ugy a szabadban, mint zárt helyen csakis általánosan elfogadott és szokásos fürdőruhában szabad fürödni.

Közös meleg fürdőben az ottani szabályokat szigoruan be kell tartani. Mielőtt valaki a közös medencébe lépne, előbb az erre kijelölt helyen szappannal kell lemosakodnia. Fertőző bőrbetegséggel, nyílt vagy gennyedt sebbel nyilvános fürdőbe belépni nem szabad.

22. Fényképésznél.

Kerülni kell minden mesterkélt testtartást, mert az így készült kép sohasem természetes s az illető könnyen nevetségessé válik. Boros-, vagy söröspalackkal a kézben, szabálytalan kardtartással stb. fényképet készíttetni izléstelenség.

A csendörnek magát elfogott egyénekkel lefényképeztetni tilos.

23. Üzletben.

Tolakodni itt sem illik, hanem meg kell várni amíg az illető sorra kerül. Udvartias ember ha nem sietős a dolga, nőnek és magasabb ranguaknak itt is előnyad.

24. Különböző jegypénztáraknál.

Tolakodással senkit meg nem előzve, a be- és kijárat rendjét szigoruan be kell tartani. A jegyváltáshoz szükséges pénz mindig kézben legyen, mert nincs kellemetlenebb a hátulállókra nézve, mintha valaki az utolsó pillanatban keresgéli végig hosszadalmasan zsebeit, vagy pénztárcáját a pénznemek után.

Egyidejüleg mások részére is csak az esetben szabad jegyet váltani, ha az erre irányuló kérés már jó előre, tehát nem közvetlenül a pénztár előtt történik. Utóbbi eset az ezáltal késedelmet szenvedők körében rendszerint megütközést kelt.

25. Színházban, moziban, stb.

Feltétlenül pontosan kell megjelenni, mert minden későn jövő nemcsak az előadást, hanem a közönséget is zavarja.

Művelt ember ilyen helyen sohasem csodálkozik, nevet vagy sír felülni hangosan; előadasközben sem ki nem megy, sem be nem jön; az előadásra soha bele nem szól; s ügyel arra is, hogy mások kilátását ne akadályozza.

Ha ahhoz, hogy ülőhelyéhez jusson, egyeseknek fel kell állni, azoktól mindig bocsánatot kér és velük szembefordulva megy be a széksorba.

Vannak, akik azt hiszik, hogy előadás alatt csendes szünetekkel nem vétenek az illetlen ellen, már pedig itt csak a tökéletes csend van a helyén. A legtompább szünet, székmozgatás, hangos köhögés, vagy a szövegűzők és a közönség bármilyen más zavarása, illetlenség.

A színpadon szereplő ismerősöket nem szabad a nézőtérről üdvözölni.

Az előadás befejező részét, akárcsak

nehány pillanattal korábbi távozással, zavarni nem illik. Aki nem várhatja meg az előadás végét, távozzék a szünet alatt.

Az előadást megjegyzésekkel csak műveletlen ember zavarja.

26. Bűvész-előadáson.

A nagy nyilvánosság előtt komoly ember szereplőleg felhívásra sem vesz részt semminemű mutatványban, mert a közreműködők sokszor nevetségessé válnak.

27. Műkedvelő előadáson.

A fegyvereserő tagjai műkedvelőelőadáson csakis tisztii előjáróik engedélyével léphetnek föl mint szereplők.

28. Illemhelyen.

Egészen műveletlen emberek otromba versekkel írják tele az illemhelyek falait s olykor még a nevüket is feljegyzik azokra.

Aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy ez már a minősíthetetlen illetlenségek közé tartozik.

Hogy a közönség némely rétege még e téren is bizonyos figyelmeztetésekre szorul, annak legszembetűnőbb bizonyítéka, hogy a székesfőváros tanácsa az utcákon felállított nyilvános illemhelyeken mindenütt a következő felírást alkalmazza: „Kérjük a közönséget, hogy a tisztaságra ügyeljen és ruházatát távozás előtt hozza rendbe.”

29. Vasuton és villamoson.

Vonaton és villamoson puszta időtöltésből nem szokás ismeretséget kötni.

Az ablakot, az ajtót vagy a fűtőkészüléket csak a többi utas beleegyezésével szabad kinyitni vagy becsukni.

A cipőnek vagy zubbonynak levetését, ha a ülőkében mások is vannak, vagy a lábaknak a szemközti levő ülésre való felrakását nemcsak az illem, de a vasuti szabályzat is tiltja.

Udvarias ember a nőknek, öregeknek, betegeknek és gyermekeknek a fel- és leszállásnál, csomagok elhelyezésénél mindenkor segédkezik.

Csendőr fegyverzetével ne akarjon felűnést kelteni s azzal ne játszik.

Jóízlésű ember utközben kellemetlen-szagu ételt (fokhagymás hust stb.) nem eszik s utravaló ételmének elfogyasztásánál ügyel, hogy az üléseket vagy más ruháját be ne zsírozza. A husfélét legcélszerűbb két vékonyabb szelet kenyér közé helyezve enni, mert a puszta ujjak közé fogott zsírosételek fogyasztása kevésbé vall választékos izlésre.

A dohányzást annyira tulságba vinni, hogy az másoknak kellemetlen lehessen, nem illik.

Az ülőhely felajánlása mindig udvarias tény nőkkel szemben, feljebbvalókkal szemben pedig kötelező, ha azok egyébként állani volnának kényszerülve.

Csomagokkal a szabad mozgást és elhelyezkedést gátolni, vagy azokkal másoknak terhére lenni illetlenség.

30. Vasuti várótermekben stb.

Ezek közül csak a menetjegynek megfelelő osztályt szabad használni, mert a tilalom ellen vétő jogos kiutasításnak teszi ki magát.

31. Előzékenység.

A tapintatosság az alapja minden udvariasságnak és illemnek. Aki pedig tapintatos, az már előzékeny is.

S bár az előbbi pontokban foglaltakból már jórészt kitűnik, hogy valaki mikor felel meg ezen követelményeknek, tekintettel arra, hogy az igazi előzékenység a csendőr életében rendkívül nagy horderejű, külön is érdemes róla szólni.

Arra a kérdésre, hogy kivel szemben, mikor, hogyan lehet a csendőr előzékeny, a felelet igen egyszerű. És pedig: mindenkivel, mindenütt, de úgy, hogy az mindennek dacára ne tűnjön fel szolgálisanak.

Előzékenységnek számít, ha valaki elől-

járójának, feljebbvalójának, vagy magasabb rangúnak, bajtársának, nőnek, betegnek, gyermeknek, de bárkinek is, aki arra szorul segítségére van valamiben, ami egyébként nem kötelessége. Segít pl. valamit fel- vagy leemelni, kinyitni, becsukni, megkötni vagy feloldani, jegyet vagy pénzt váltani stb.

Elemi előzékenység bárkit kérésére utba igazítani vagy felvilágosítani.

Tulzásba esni azonban e téren sem szabad, mert ez sokszor terhes s olykor nevetséges is lehet.

Kérdezetlenül tájékoztatni senkit sem kell.

32. Betegség, gyász.

Ha a jóismerősök közül valaki beteg, érdeklődni kell hogyléte felől. A beteg állapotától függ azután, hogy az azonnal vagy csak lábadozásakor látogatható-e meg.

Ragályos betegségben szenvedőt meglátogatni nem szokás, de nem is szabad.

Ilyen esetben elegendő állapota felől a hozzátartozóknál csak közvetve érdeklődni.

A meglátogatott beteg előtt nagy tapintatlanság lenne pl. rossz színéről beszélni, mert ez csak leverőleg hatna rá. Egy kis jóakarató biztatással inkább az életkedvét és bizalmát kell fokozni.

A beteg a látogatást felgyógyulása után viszonozza.

Halálesetet gyászjelentésben szokás tudatni, közeli rokonokkal azonban táviratilag, levélben vagy személyesen kell közölni. Sohasem lehet ok a neheztelésre, ha a hozzátartozók a gyászjelentés küldését esetleg elfelejtették volna.

A személyre szóló gyászjelentésre személyesen vagy írásban kell kifejezni a részvétet, még pedig annak a családtagnak, akitől a jelentés jött. Ha több családtag van aláírva, akkor annak, kivel az illető a legjobb viszonyban áll. Nyomtatott jelentésre válaszul megfelelő a névjegyre írt pár soros részvétnyilvánítás is. (Elöljáró vagy feljebbvalónak azonban a részvétet mindig levélben kell kifejezni.)

A temetésen megjelenők az elhunyt

legközelebbi hozzátartozóinak röviden kifejezhetik részvétüket, bár a gyászos házban a hangos részvét nyilatkozatnál sokkal többet fejez ki egy néma kézzszorítás. Az egész szertartás, temetőbe kísérés stb. alatt a hangos beszélgetés, dohányzás, nevetés illetlenség sőt durvaság.

Temetési menettel való találkozáskor tekintet nélkül a vallásfelekezetre — minden illetlenség katona tiszteleg.

Mély gyászban minden szórakozóhelyet kerülni kell s az első negyedévben, kivéve a részvétlátogatások visszaadását, látogatást is csak a legközelebbi ismerősöknél lehet tenni.

Az özvegy férj félév után már újra nősülhet, különösen ha aprógyermekait akarja így anyához juttatni.

A szülőket egy évig gyászolják; 6 héttől—6 hónapig mély, azontúl pedig félgyászban.

A nagyszülőket, testvéreket félévig gyászolják; három hónapig mély, három hónapig félgyászsal.

Nagynénit, nagybácsit három hónapig.

Tizenkétévesnél fiatalabb gyermekek csak szüleik vagy nagyszüleikért viselnek gyászt.

A gyászoló házban vagy a közvetlen szomszédban, ha nem is ismeri a többi lakó a gyászolókat, tapintatlanság lenne a vig zene, ének, tánc a haláleset bekövetkeztétől a temetést követő egy-két napig.

A részvétlátogatás rövid legyen. Hátárideje: hat héten belül. A részvétlátogatások viszonzásának ideje; a halálesettől számított hat hét és egy negyedév között.

Ha részvétlátogatást lehet tenni, utcán, nyilvános helyen nem illik részvétet kifejezni.

33. Női ismeretség.

A férfi és a nő ismerkedése az emberélet legkényesebb és egyuttal legnehezebb kérdése.

Kutforrása volt mindig a legnemesebb érzelmeknek, a tiszta családiéletnek, de ebből fakadt egyuttal a világra a legtöbb bűn, a legtöbb emberi züllöttség.

A férfi és nő ismeretségének legszeledebb megnyilvánulása, ha annak célja pusztán a művelt társalgás és egyszerű szórakozás. Ez minden veszély nélkül mindkét félnek csak javára válik, csiszolja a modorukat és bőviti látkörüket.

De már igen nagy körültekintést és megfontolást igényel a nőekkel való ismeretség, ha annak tulajdonképeni végső célja a családalapítás.

Ez esetben is könnyeben igazodik el azonban még a legfiatalabb csendőr is, ha tudja, hogy a fegyvereserő altisztjeinek nősülése eléggé szigorú követelményekhez van kötve.

Kizárt dolog ugyanis, hogy tisztí elöljáró oly nősülési kérelmet pártoljon, ahol a nő nem szeplőtlen multú, ha már valakivel vadházasságban élt, vagy családi és magánviszonyai olyanok, hogy azokba a tekintély csorbitása nélkül katonaegyen bele nem kapcsolódhatnak. (Pl. politikailag megbízhatatlan, vagy züllött, tolvaj szülők stb.)

De kifogástalan erkölcsű nő sem számíthat arra, hogy egy altiszt neje lehessen,

ha teljesen parlagias megjelenésű, vagy ha nincs olyan vagyona vagy képesítése, amelylyel házasság esetén jelentős támaszt nyújthatna a közös megélhetéshez. (Pl. ingatlan, ovónői-, tanítónői-, postamesternői állás vagy varrásban való jártasság és ehhez hasonló kereseti lehetőség).

Ezek ismerete mellett komoly gondolkodású csendőr komoly célzattal aligha fog ismeretséget kötni oly nőkkel, akik a fenti feltételeknek még nem felelnek.

Az úgynevezett „futólagos” női ismeretségeknél legyen mindenki óvatos, tapintatos és előrelátó. Óvatos úgy, hogy viselkedése feltűnést ne keltsen; tapintatos, hogy egy harmadik személy becsületét ne sértse, de ne is veszélyeztesse: előrelátó, hogy abból kifolyólag a nő meghurcolása be ne következzen. Végül, hogy a saját valamint bajtársai állástekintélyén csorba ne essék.

Züllött nők, korcsmai feliróleányok és hasonlóké tele vannak betegségekkel, s mert közöttük gyakori a közönséges büntetett és a legkellemetlenebb helyzetbe ránthatják a

csendőrt. (Szolgálati titkok elárulására való rábírás, lopott holminknak náluk való elrejtése, adósság csinálás, dorbézolás, gyógyíthatatlan betegséggel való megfertőzés).

Teljesen lealacsonyítanak a csendőrök magukat, hogyha az őrsfőzőnővel, fizetett cselédjükkel kezdenének viszonyt, de lealacsonyító lenne rájuk nézve cselédlánnyal a kapuk alatti ácsorgás is. Az pedig, hogyha ilyeneket munkaadójuknál éjjeli időben meglátogatnának, szigorú megtorlást érdemelne.

Bajtársai megvetését s a legsúlyosabb büntetést érdemelné ki az, aki nemtelen célzattal bajtársai női hozzátartozóira vetne szemet. Eljárását ily esetben még az sem mentené, ha egy magáról megfélemedezett ilyen nőszemély maga szolgálatna alkalmat szerelmi viszony kezdésére.

Kéjnékkel nyilvános helyen senki sem jelenhet meg, de megítélésnek tenné ki magát a csendőr feltétlenül akkor is, ha elhanyagolt külsejű s a társadalmi illemszabályok elemeit sem ismerő nőkkel mutatkoznék.

34. Eljegyzés, — esküvő.

A jegyesség olyan finom, törékeny dolog, hogy minden kérdéshez, ami e körül forog csak a legnagyobb tapintattal szabad nyulni.

Olyan megkérésnek tulajdonképpen elő sem szabad fordulni, amely kikosarazással jár. Mindenki megérzi, hogyan viszonyozzák érzelmeit. Ilyen szempontból csak a nagyon kacér nőknél tévedhetnek a férfiak, már pedig ha ilyent kér meg valaki, az csak örülhet ha kosarat kap.

Ha előreláthatóan egy-két éven belül nem tartható meg az esküvő, akkor jobb a nyilvános eljegyzéssel várni.

A megkérést régebben rendesen a kérő atyja végezte; ma szokottabb, hogy a kérő maga végzi azt.

A jeggyűrűről a vőlegény gondoskodik. a menyasszony jeggyűrűjébe saját, a magáéba pedig a menyasszony keresztnevét és az eljegyzés napját véseti be. Utólagosan aztán az esküvő napját is hozzá szokták vésetni.

A gyűrű alakja a divat szerint változik. A jeggyűrűt a balkéz gyűrűs ujján szokás viselni.

Nyilvános eljegyzés után a jegyespár a rokonoknál és közelebbi ismerősöknél látogatást tesz, még pedig a legtöbb vidéken kísérel nélkül.

Ha valaki visszaküldi a jeggyűrűt, a jegyesétől kapott valamennyi ajándékot és a leveleket is illik vissza küldeni, ezt követelni azonban nem lehet.

Szétment jegyesség után csak izléstelen jegyesek igyekeznek minden rosszat egymásra kenni. Jó izlésű egyének erre vonatkozólag mélyen hallgatnak.

Felvilágosodott vőlegény jövődöbelije családjának kívánságára megütközés nélkül aláveti magát az orvosi vizsgálatnak.

Fontos dolog a vőlegénynek a menyasszony és a menyasszonynak a vőlegény hozzátartozóival szemben való helyes viselkedése.

A házasság a legfontosabb, talán a pályaválasztásnál is fontosabb lépés az életben. Állásával, hivatalos működésével az

ember naponta rendszerint csak bizonyos órán át van elfoglalva, többi egész idejét családjával tölti. A szolgálat kellemetlenségeit a család elfeledteti vele, de fordítva bajosan.

Az esküvő rendezésére nézve társadalmi osztályok és vidékek szerint különbözők a szokások. Sőt ma már az sem képezheti megítélés tárgyát, ha valaki eme szokásokon egyszerűen túleszi magát.

A nagy pompával és a félfa népével megrendezett esküvő bár régi magyar szokás, de manapság inkább elítélést mint elismerést von maga után. A mai korról haladó emberek közt szokásosabb a szűk körben megtartott esküvő. Sokan már csak a megtartott esküvőről értesítik ismerőseiket.

E kérdésben talán a leghelyesebb és legizlésebb elv az lenne, hogy az esküvő kifejezetten csak a család ünnepe s a nagy tömegnek, az utcának ahhoz semmi köze.

A sokféle szokással s az egyéni kívánságokkal szemben még sem lehet e téren határozott szabályt fölállítani s miután az esküvők mikénti rendezése körül ilyenfor-

mán roppant nagy a játéktér, minden vőlegény leghelyesebben teszi, — ha már a saját etéren lehetőleg leegyszerűsített nézeteit menyasszonyánál, illetve annak családjánál nem érvényesítheti, — az esküvő külső formáinak és részleteinek megállapítását azokra bizza.

A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy ott, ahol az esküvő külső formáságaira súlyt helyeznek, annak legapróbb részleteit már hónapokkal előbb a sokféle szokásnak és divatnak megfelelően pontosan megállapítják s a vőlegénynek nincs más dolga, mint a programot kénytelen-kelletlen szépen betartani.

35. Születés, keresztelő.

Az úgynevezett „örvendetes családi esemény"-ről az emberek rokonaikat és bizalmasabb barátaikat értesíteni szokták.

A fiatal anyát jobb női ismerősei nyolc-tíz nap eltelte után meglátogatják, de tekintettel lábadozó állapotára néhány perc-

nél nem hosszabb időre és semmiesetre sem az esti órákban.

Ha valakit keresztszülői tisztségre felkérnek, azt mint különös megtiszteltetés meg kell köszönni és el is kell fogadni. A visszautasítás sértő volna.

Aki magánál sokkal magasabb rangút választ keresztszülőnek, rendesen a hiúság vagy számítás gyanújába esik s emellett ha megelőzőleg kellő tapintatossággal nem tájékozódott, főképp idegen személyek részéről, könnyen visszautasításban is részesülhet.

Ha a kiszemelt keresztszülők nem házastársak, akkor a keresztanya beleegyezését mindig ki kell kérni komája vagyis a keresztapa megválasztásához.

A keresztszülők keresztgyermeküket viszonyaikhoz mértén megszokták ajándékozni.

A keresztelőt katolikus családokban, kivált ha az újszülött gyenge, vallási okokból a születés után való harmadik-negyedik napon megszokták tartani, amit otthon egyszerű ebéd vagy vacsora, esetleg uzsonna követ. Az asztalfőn ilyenkor a

keresztszülők ülnek. Vidéken a keresztelő papot is megszokás hívni: ez esetben övé az első hely.

36. Gyermekek.

Jómodoru és művelt embereknek gyermekei már kicsiny korukban is illedelmesek.

Akibe a jó modort, jó izlést gyermekkorában nem nevelik bele, annak nagyon nehéz ezt később megszerezni.

Mindenek előtt istenfélelemre és valóságosságra kell nevelni a gyermeket. Imádkozni már piciny korában tanuljon meg s a reggeli és esti imát ne hanyagolja el.

Az izléstelen játék megöli a gyermek fejlődő érzékét a szép iránt. Már pedig erre figyelnie kell annak, aki jónevelésben akarja részesíteni gyermekét.

Rá kell nevelni a gyermeket, hogy észrevegye a szépet, lelkesedjék érte és hogy kerülje a közönségest. A jónevelt gyermek legegyszerűbb mozdulatán, ülése módján, egyszerű mondásán meglátszik, hogy a szülők lelkileg műveltek.

A szók helyes kiejtésére nem lehet elég korán hozzászoktatni a gyermekeket. Némely korlátolt szülő még büszke is a gyermekének hibásan kiejtett szavaira. A szegény gyermeknek így aztán kétszer kell tanulnia beszélni.

Gyakran előfordul, hogy a szülők *majomszeretettel* szolgálják ki gyermeküket és boldogok, ha annak minden kívánságát teljesíthetik. Nem csoda ha később csak hálátlanságot aratnak. A kényeztető szülő vagy nagyszülő csak a jelent élvezi, a gyermek jövőjére nem gondol. Ha a gyermek észreveszi, hogy ő a család középpontja, mely körül az egész ház forog, urrá sőt zsarnokká lesz szülei fölött és ha ezt hamarosan meg nem gátolják, egy elégedetlen, szerencsétlen emberrel több lesz a világon.

Az ötéves fiutól meg kell követelni, hogy üdvözléskor illedelmesen meghajoljon, a leánykától pedig, hogy ilyenkor kifogástalanul tudja a térdbókolást.

Az iskolába járó gyermeknek a zsebkendő használatában kellő jártassággal kell birnia s természetesen az étkezés általános

szabályaival már meglehetősen tisztában kell lennie.

Cselédeket gyermek ne tegezzen, nekik sohasem parancsoljon, hanem mindent kérjen tőlük. Lehetőleg ne hagyják a szülők a gyermekeket együtt a cselédekkel. Ezzel nagyon sokat vétkeznek gyermekük nevelése ellen.

Idegenektől félő gyermeket, hogy ezt a hibáját levetkőzze igen rövid időre olykor be kell hozni a vendégek közé. A társalgásba azonban a gyermeknek nem szabad beleszólnia, csak ha kérdést intéznek hozzá.

Az okos és helyén alkalmazott büntetés nagyon üdvös, sőt néha a pálcá sem árt, de idegenek előtt a gyermeket sem szidni sem megverni nem szabad.

Az iskolából hazaérkezett gyermeket legalább egy óra hosszat játszani kell hagyni, mielőtt ismét könyvhöz ülne.

Neveletlen gyermekek leggyakrabban előforduló hibái: leskelődés, hallgatóság, sugdolódás, személyekre ujjal mutogatás, ásítózás, homlokráncolás, körömrágás, dobolás a bútorokon, himbálódzás a székekkel,

topogás a lábbal, könyökölés, ajtók becsapása, türelmetlenkedés az asztalnál, válogatás az ételekben stb.

Óvakodni kell a szülőknek, hogy a gyermekek másokra vonatkozó előnytelen természetű véleményüket meg ne ismerhessék, mert ennek továbbadásával sok kellemetlenséget okozhatnak.

A gyermek mások rovására elkövetett csinytevéseért vagy kellemetlenkedéséért a szülőknek mindenkor bocsánatot kell kérni. A gyermekek egymás közötti összetűzésének, nem kell olyan fontosságot tulajdonítani, amelyért érdemes lenne kellemetlenségekbe keveredni. Áll ez más gyermekének esetleges keményebb hangu rendreutasítására is, mert az ilyenből rendszerint viszály támad.

37. Cseléd.

A közös gazdálkodásban élő nőtlen csendőrök szempontjából e cím alatt csak az „örsfőzőnő” jöhet tekintetbe, de a fel-

állított elvek általánosságban természetesen a nők esetleges cselédeire is mérvadók.

Sajnálatos tény, hogy az örsökön többször található oly főzőnő, kinek erkölcsi multja nem egészen kifogástalan, de még szomorubb, hogy akad csendőr, aki megelégedkezve a hivatásával és állásával járó követelményekről, az ilyen nőt bizonyos célzattal, sokszor éppen azért segíti be az örsre.

Elvégre mindenkinek be kell azt látni, hogy ez lehetetlen állapot. Vagy cseléd az illető, vagy más, — a kettő teljesen kizárja egymást.

A főzőnő felfogadásánál tehát már eleve óvatosnak kell lenni.

Olcsó cselédnél hosszabb időn át értékes munka alig várható. Céltalan dolog tehát a szokásosnál kevesebb fizetésért tisztességes munkát követelni. A cseléddel szemben a tulságos szűkmarkuság éppen olyan hiba, mint a nyers bánásmód és kiméletlenség.

A még esetleg kevésbé csiszolt parlagias viselkedésű fiatal csendőrrel szem-

ben mindenkor a főzőnőt kell védelembe venni.

Felnőtt cselédet nem szabad tegezni, hozzá mindig a „kérés” és nem „parancsolás” formájában kell fordulni. Idegenek jelenlétében pedig sohasem szabad korholni. A helyesen alkalmazott dicsérettel és elismeréssel mindig többre lehet menni, mint a folytonos kifogásolással és szidással.

Jogos kívánságai teljesítésétől ridegen elzárkózni nem lehet. Meg kell adni az alkalmat neki a pihenésre és tisztálkodásra. Ágya, ágyneműje legyen nőhöz méltó. Öltözködésénél zavarni tapintatlanság.

Valaminek eltűnésénél nem szabad a cselédet rögtön lopással gyanusítani, mert ha ez nem igazolódik be, alig lehet neki elégtételt adni, már pedig ez mindenkinek egyaránt kijár.

Nem szabad túrni, hogy egyesek az ételek és a főzőnő viselkedésének állandó bírálgatásával közvetlenül a főzőnőt zaklassák, mert az izlés különböző és nincs olyan türelmes főzőnő, ki a folytonos kifogásolást meg ne unná. Vele szemben csak a gaz-

dálkodásvezetőnek és az őrsparancsnoknak szabad bírálólag fellépni.

Nem engedhető meg, hogy a főzőnő (vagy cseléd) gyanus erkölcsű férfi vagy női látogatókat fogadjon, rendszeresen szeszest italt élvezzen, gazdája nevében hitelre bevásárlást eszközöljön.

Nem engedhető meg, hogy a főzőnővel akár az előjáró is, — kivéve az irodakaritást és a szemlélő előjáró személyes kiszolgálását — bár ki is rendszeres magán munkálatokat végeztesen sem megtérítés ellenében, sem e nélkül. Ugyanígy helytelen lenne, ha neki valamelyik csendőr, a többi tudta nélkül, ajándékot adna. Ez mindig csak közös megállapodás eredménye lehet s általában csak karácsonykor és husvétkor szokásos.

Ételekből ne a maradékot kapja a főzőnő, hanem a részére előre visszahagyott adagot.

Ha modortalan főzőnők előjáróról, feljebbvalóról, bajtársról vagy bárkiről sértőn vagy elítélőleg nyilatkoznának, azt meghallgatás nélkül erélyesen vissza kell utasítani.

38. Levelekről.

Ezen tárgyban az új csendőrség ügyviteli szabályzat már részletes utasításokat tartalmaz, így csak az alábbiak tanácsolhatók:

Kellemetlen tartalmu szöveget nem illik nyílt lapon írni, sőt ez némely esetben még büntetést is hozhat írójára. Nyílt lapon kerülni kell minden bizalmaskodást vagy olyan közleményt, mely ha azt idegenek is olvasnák, a címzettben kellemetlen érzést ébreszthetne. Utóiratoknak a levélhez való függesztése mindig izléstelen.

Másnak szóló levelet, sürgőnyt még ha fel is van bontva, sőt nyílt levelező-lapot sem szabad elolvasni. Még házastársak se bontsák fel egymás leveleit, noha közöttük — kivéve a szolgálati titkot — nem szabad titoknak lenni.

Jóízlésű ember a hozzáintézett leveleket sohasem szokta mutogatni s minden levélre nyolc-tíz nap alatt még akkor is felel, ha az rá nézve olykor terhes is.

Az úgynevezett „Szerelmi Levelező”-k

dagályos irálya mindenkor nevetséges s csak egészen műveletlen emberek másolgatnak belőlük.

Postai szabály, de célszerű is ha a levélíró nevét és lakhelyét a boríték hátlapján feltünteti.

Életbe vagy becsületbevágó közlést, valamint okmányokat „ajánlott”-an kell küldeni.

Felindult lelkiállapotban nem tanácsos levelet írni.

Névtelen levelet jellemes egyén sohasem ír, s ha ilyet kap, annak fontosságot nem tulajdonít. A benne foglalt, esetleg vádaskodást vagy árulkodást pedig a legnagyobb körültekintéssel kezeli.

39. Szerencsekivánatok.

Az újévi és kinevezési szerencsekivánatoknak régente nagy jelentőségük volt, ma már azonban inkább csak az egymással melegebb barátságban vagy függő viszonyban élők között szokásos.

Feljebbvalóknak és magasabb rangúnak nyílt levelező-lapon szerencsét kívánni nem lehet; táviratilag azonban igen. Velük szemben szóbeli szerencsekíváratnak csak akkor lehet helye, ha kétségtelen, hogy az őket kellemesen fogja érinteni.

40. Sport.

A sportot ma már csak a nagyon elmaradt emberek tartják idő és pénzpazarló szórakozásnak, a korral haladók azonban tisztában vannak azzal, hogy a sport ugyszólván az egyedüli eszköz a test és izomzat rugalmasságának fejlesztésére és ezzel kapcsolatosan akaraterőnk növelésére és fenntartására.

Tekintve, hogy a sportolás előírt foglalkozás, viszont, hogy a csendőr sajátzerű szolgálata a testierőt meglehetősen igénybe veszi, mégis ha alkalma és ideje kínálkozik, magán életben is, iparkodjék ügyességét úszás, evezés, korcsolyázás, si-zés, footballozás, kerékpározás, sulydobás, polgári lö-

vész egyletekben való célbalövés s más hasonló sportokban való részvétel által, lehetőleg fejleszteni és tökéletesíteni.

41. Tánc.

A legegyszerűbb szabály, hogy csak az táncoljon, aki valóban tud is táncolni. Nincs félszegebb látvány mint ha valaki nyilvános táncmulatságon kísérletezik e téren.

A táncot már fiatal korban kell megtanulni, de aki lekéselt s a táncnak mégis hódolni akar, ne röstelje azt felnőtt korában alkalmas táncanfolyamok rendszeres látogatásával elsajátítani.

A tánc mai közkelettségének korában már minden valamire való vidéki helyen vannak időszakonként ilyen tanfolyamok, amelyeken rendszerint a szokásos táncokon kívül magának a táncnak külön illemtana is megtanulható.

Aki az ezzel járó fáradságot sokalja, helyesebben cselekszik, ha a tánc élvezetéről egyszer s mindenkorra lemond.

Bár a fenti elvek szerint táncolónak a táncközbeni magatartással ilyenformán úgy is tisztában kell lenni, nem lehet eléggé hangoztatni, hogy tánccal egybekötött összejöveteleken a szeszes italok fogyasztását a lehető legkisebb mértékre kell szorítani.

Nem illik a táncosnők között válogatni. Ha valaki egy nőt meghivatott vagy meghívott, azzal szemben egyuttal kötelezettséget is vállalt, hogy az illető jól fog mulatni.

Ha feljebbvalók, előjárók és jóismerősök családjai vannak jelen, azokat sorra üdvözölni kell, s ha a rangkülönbség nem túl nagy s az illetők a táncban résztvesznek elsősorban ezeket illik fölkérni.

Akivel valaki éjjél előtt nem táncolt, azt éjjél után felkérni már nem illik.

A zenészekkel való hivatlan rendelkezésből származik a legtöbb összeszólalkozás.

Rendfokozat nélküli próba csendőrök altiszti mulatságon csak azon esetben jelenjenek meg, hogy ha külön meg lettek hívva.

Oly korcsmai táncmulatságon melyen névre szóló meghívás nélkül, illetve általa-

nos meghívásra, mindenki részt vehet, csendőr nem jelenhet meg.

Tánc közben sarkantyut viselni nem szabad.

A táncról leginkább a nő köszön le, mikor is a férfi szó nélkül meghajol.

Szemérmet sértő módon táncolni tilos.

42. Jótékonyság—ajándék.

Elzárkózni egyik elől sem lehet, de a megnyilvánulása mindenkor legyen szerény, tehát alsóbb rangú sohase adjon többet, mint az előjáró vagy a feljebbvaló.

Hazafias és bajtársias célu adománygyűjtésnél az előjárók ily irányú felhívását az anyagi erőhöz mérten, irányadónak kell venni.

Férfi, nőnek ha nem rokona vagy menyasszonya mást nem ajándékozhat mint virágot vagy jobb ismerősnek cukrot. Ujabban könyvet vagy kottát.

Itt szolgáljon némi tájékoztatásul, hogy a „babér” a harcosnak és művésznek el-

ismerést fejez ki; az „olaj” és „pálmaág” a békének; a „liliom” az ártatlanságnak jelképes kifejezője.

Az ajándékot sohasem az ára szerint kell megítélni; már csupán a jó szándékért is hálásnak kell lenni.

Az ajándék tovább ajándékozása sértő.

43. Önképzés.

A művelődés terén óriási léptekkel haladó mai világban még a főiskolai képzettségű embernek is napról-napra bővíteni kell az ismereteit, mert különben elmarad.

Százszorosan áll ez természetesen a többnyire csak elemi iskolai képzettséggel bíró csendőrökre.

Bár aligha van még egy testület, az országban, hol az alárendeltek szellemi színvonalának emelésére oly nagy súlyt helyeznének mint a csendőrségnél, önképzése terén a csendőr érdemleges eredményt mégis csak saját szorgalma és iparkodása által tudhat felmutatni.

Az önképzést tehát nem szabad úgy felfogni mintha azt kizárólag csak a szolgálat érdeke illetve az előjárók követelnék. Az e téren felmutatható eredmény első sorban mindenkor az egyén értékét emeli s a szorgalommal s kitartással gyűjtött szellemi tőke elfogyhatatlanul és elvitathatatlanul az egyéné marad.

A csendőr általános tájékozottságát első sorban az őrsők könyvtárában meglevő „Általános ismeretek tára”-nak rendszeres és fáradhatatlan tanulmányozásából merítheti. Ki kell aztán egészíteni „A magyar helyesírás szabályai”-nak tökéletes elsajátításával, „Magyarország történelmé”-nek, egy „Általános földrajznak, a „Világtörténelem”-nek gondos és figyelmes olvasgatásával.

Azok pedig, kik magasabb altiszti rangra törekeshetnek, jól teszik, hogyha 4 középiskolai képzettséget magánuton megszerzik, mert több jel arra mutat, hogy ez előbb — utóbb nélkülözhetetlen lesz.

TARTALOM.

Bevezetés	Oldal
1. Külső megjelenés	6
2. Testápolás	7
3. Öltözködés	9
4. Általános viselkedés	13
5. Bemutatkozás	16
6. Megszólítás—címzés	18
7. Beszélgetés — és — hallgatás	23
8. Étkezés	30
9. Dohányzás	40
10. Az utcán	42
11. Köszönés (tisztelgés)	46
12. Nyilvános étteremben, kávéházban stb.	48
13. Baráti kör megválasztása	51
14. Látogatások általános szabályai	53
15. Nőtlen csendőrök látogatása	58
16. A nős csendőr altiszt látogatása és külön- leges helyzete	63
17. Névjegy	69
18. Társas és olvasóköri látogatása	70
19. Vallási szertartások alatt	71
20. Borbélynál	75
21. Fürdőben	76

	Oldal
22. Fényképésznél	76
23. Üzletben	77
24. Különböző jegypénztáraknál	77
25. Színházban, moziban, stb.	78
26. Bűvész-előadáson	79
27. Műkedvelő előadáson	79
28. Illemhelyen	79
29. Vasuton és villamoson	80
30. Vasuti várótermekben stb.	82
31. Előzékenység	82
32. Betegség, gyász	83
33. Női ismeretség	86
34. Eljegyzés, — esküvő	90
35. Születés, keresztelő	93
36. Gyermekek	95
37. Cseléd	98
38. Levelekről	102
39. Szerencsekiváratok	103
40. Sport	104
41. Tánc	105
42. Jótékonyság—ajándék	107
43. Önképzés	108